# FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

föredraget den 24 juni 1997 *

Innehåll


I. Bakgrunden i målet vid den nationella domstolen ..... I - 4683

II. Produktionen av och handeln med fetaost inom gemenskapen ..... I - 4686

III. De grekiska bestämmelserna om fetaost ..... I - 4692

IV. Livsmedels handelsbenämningar: domstolens rättspraxis och gemenskapsbestämmelser ..... I - 4697

A. Gemenskapsbenämningar ..... I - 4697

B. Generiska benämningar ..... I - 4697

C. Geografiska benämningar ..... I - 4701

V. Bedömning av tolkningsfrågorna ..... I - 4708

A. Tillämpningen av artikel 30 i fördraget ..... I - 4709

B. Åtgärdernas berättigande ..... I - 4711

1. Konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick ..... I - 4712

a) Huvudsakliga överväganden ..... I - 4712

b) Subsidiära överväganden ..... I - 4713

2. Skyddet för industriell och kommersiell äganderätt ..... I - 4718

VI. Förslag till avgörande ..... I - 4725


1. Förevarande mål har sitt ursprung i ett pågående mål vid Symvoulio tis Epikrateias, i vilket det danska företaget Canadane Cheese Trading AMBA (nedan kallat Canadane) och det grekiska företaget Afoi G. Kouri AEVE (nedan kallat Afoi Kouri) yrkar ogiltigförklaring av flera administrativa rättsakter som hindrar dem från att i Grekland saluföra ett parti ost under benämningen feta, som har importerats från Danmark.

* Originalspråk: spanska.

## I. Bakgrunden i målet vid den nationella domstolen

2. Sjätte tullmyndigheten i Pireus informerades, genom tulldeklaration nr 53.130 av den 26 augusti 1991, om importen av 850 kg färskost i metallförpackningar som bar beteckningen "fetaost från Danmark som är framställd av pastöriserad komjölk". Nämnda vara hade sänts från Danmark till bestämmelselandet Grekland av företaget Canadane för att importeras och senare saluföras av det grekiska företaget Afoi Kouri.

3. Till följd av inspektionsrapporten av den 26 augusti 1991, som hade upprättats av veterinären vid veterinärstyrelsens avdelning för livsmedelskontroll i regionen Pireus, beslagtog de grekiska myndigheterna ostpartiet i fråga. I rapporten angavs att saluföring av denna vara inte borde tillåtas, i enlighet med artikel 15 strecksats 5 i presidentdekret nr 40/1977, på grund av att produkten var otjänlig för konsumtion, eftersom den inte uppfyllde kraven för att kunna importeras. På de nämnda förpackningarna förekom nämligen benämningen feta i stället för benämningen färskost, vilket innebar en överträdelse av artikel 83 del IV punkt 3 c i livsmedelslagen, i dess lydelse enligt finans- och jordbruksministeriernas ministerbeslut nr 2109/1988.

4. Företagen Canadane och Kouri framställde ett klagomål mot nämnda inspektionsrapport vid den trepartskommitté som hade upprättats i enlighet med artikel 17.2 i presidentdekret nr 40/1977. Kommittén avslog klagomålet genom beslut av den 13 september 1991 och fastställde inspektionsrapportens motivering i dess helhet.

5. Den kommitté, bestående av fem ledamöter, som har upprättats i enlighet med artikel 17.4 i presidentdekret nr 40/1977 fastställde därefter, i sitt beslut av den 24 september 1991, med samma motivering, det tidigare beslutet om produktens otjänlighet för konsumtion och tillade: "Nämnda grekiska författning, i vilken användningen av benämningen 'feta' begränsas till ost som framställs av fårmjölk eller av en blandning av får- och getmjölk, strider inte mot gemenskapslagstiftningen, såsom Europeiska gemenskapernas kommission också förklarade i skrivelse nr 3953 av den 6 mars 1989, som skickades till de grekiska myndigheterna och fogades till handlingarna i målet."

Kommittén, som består av fem ledamöter, fastställde i sitt beslut även att beslaget kunde återkallas, förutsatt att det på de redan

befintliga etiketterna på varuförpackningarna i fråga anbringades nya etiketter, med angivelsen "Färskost i saltlake från Danmark som har framställts av pastöriserad komjölk. Framställningsdag: 9.8.1991. Sista förbrukningsdag: 9.8.1992".

6. Det grekiska företaget Afoi Kouri, som inte gick med på att byta till den handelsbenämning på osten som de grekiska myndigheterna föreslog, väckte talan vid Symvoulio tis Epikrateias. Trots att det parti ost som hade importerats från Danmark under benämningen "fetaost från Danmark som är framställd av pastöriserad komjölk" hade förstörts, förklarade Symvoulio tis Epikrateias, i sitt avgörande 1873/1993, att de sökande företagen alltjämt hade ett särskilt berättigat intresse av att fullfölja förfarandet, eftersom myndighetens vägran, i den administrativa rättsakt som har ifrågasatts, att tillåta att dansk ost som framställs av pastöriserad komjölk importeras under benämningen feta, samtidigt som myndigheten för att tillåta import av denna ost uppställde villkoret att benämningen "Färskost i saltlake från Danmark som har framställts av pastöriserad komjölk" användes, försvårade möjligheten att saluföra nämnda produkt på den grekiska marknaden. Skyldigheten att använda en för de grekiska konsumenterna okänd och illa omtyckt benämning i stället för den traditionella beteckningen feta, skulle väsentligt försvåra försäljningen av den danska fetaosten på den grekiska marknaden.

7. Klagandena i målet vid Symvoulio tis Epikrateias har i sin talan om ogiltigförklaring gjort gällande att den omständigheten att det i de grekiska bestämmelserna uppställs villkor om fetaostens sammansättning (får- och/eller getmjölk) och framställningsmetod (naturlig avrinning) utgör en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion, som strider mot artiklarna 30 och 36 i EG-fördraget, eftersom de hindrar import och saluföring av fetaost som framställs och saluförs lagligen i Danmark av det skälet att den framställs av pastöriserad komjölk och med hjälp av filtrering med ultrafilter.

Symvoulio tis Epikrateias har, för att kunna avgöra nämnda tvist, ansett det vara nödvändigt att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Skall artiklarna 30 och 36 i EG-fördraget tolkas så, att en medlemsstat kan förbjuda användningen av en handelsbenämning vid omsättning av de produkter som framställs i en annan medlemsstat och exporteras från denna medlemsstat, när nämnda produkter, i fråga om såväl sammansättning som framställningssätt, skiljer sig från de produkter som inom gemenskapen i allmänhet är kända under denna benämning i sådan mån att de inte kan anses

vara likartade med och tillhöra samma kategori som dessa?

2) Skall, i sådant fall, karaktären hos en produkt som inom gemenskapen i allmänhet är känd under en viss benämning bedömas och betraktas med hänsyn till produktens konsumenter i medlemsstaterna inom gemenskapen, eftersom skyddet är avsett för dem? Skall såsom produkter som för konsumenterna i allmänhet är kända under en viss benämning anses de produkter som är likartade på grund av sina allmänna och väsentliga kännetecken, som för konsumenterna är kända i fråga om sammansättning och framställningssätt, även om de kan särskilja sig genom sina sekundära kännetecken, dock inte beträffande produktslag, varvid det endast rör sig om skillnader som bestäms av möjliga nationella variationer av nämnda produkt som, i förekommande fall, framställs och saluförs lagligen för att i första hand konsumeras i den medlemsstat där de framställs? Skall karaktären hos denna produkt som i allmänhet är känd för konsumenterna inom gemenskapen, särskilt vad avser dess allmänna och väsentliga kännetecken, dessutom bedömas och betraktas med hänsyn till konsumenterna i den medlemsstat där den skall konsumeras, när produkten saluförs inom gemenskapen för att uteslutande eller nästan uteslutande försäljas i en medlemsstat i vilken den efterfrågas av där bosatta konsumenter, särskilt när det rör sig om en produkt med en traditionell benämning, även om nämnda produkt inte framställs i någon annan medlemsstat för inhemsk konsumtion utan i det uteslutande eller nästan uteslutande syftet att exporteras till den medlemsstat där den konsumeras?

3) För det fall de tidigare frågorna besvaras jakande, kan det då godtas att en färskost som bär benämningen feta framställs i andra medlemsstater, i synnerhet i Danmark, i det nästan uteslutande syftet att, inom ramen för handeln inom gemenskapen, exporteras till Grekland, som är det enda land inom gemenskapen i vilket ost nästan uteslutande saluförs under benämningen feta, med hänsyn till de ovan framlagda uppgifter som förekommer i skrivelsen från direktören vid Europeiska kommissionens generaldirektorat för jordbruk och i den till denna fogade rapporten och till de uppgifter som kan härledas ur dem båda, särskilt det som avser det procentuella sambandet mellan totalkonsumtionen inom gemenskapen av ost med benämningen feta och konsumtionen inom gemenskapen av ost med nämnda benämning som framställs av får- och/eller getmjölk, enligt metoden med naturlig avrinning, samt det procentuella sambandet mellan konsumtionen av fetaost som framställs av får- och/eller getmjölk inom gemenskapen och motsvarande konsumtion i Grekland och, dessutom, det procentuella sambandet mellan produktionen, den inhemska konsumtionen samt exporten av ost med benämningen feta, som framställs av komjölk enligt metoden med filtrering med ultrafilter, till Danmark och

övriga gemenskapsländer? Skall karaktären hos den ost som inom gemenskapen i allmänhet är känd under handelsbenämningen feta, och framför allt för dess allmänna och väsentliga kännetecken, dessutom bedömas och betraktas med hänsyn till konsumenterna av fetaost i Grekland, för vilka fetaosten är en färskost som framställs av får- och/eller getmjölk enligt metoden med naturlig avrinning, vilken ost väsentligt skiljer sig i fråga om dess råvara och framställningssätt, så att en ost som framställs av komjölk och enligt metoden med filtrering med ultrafilter inte kan anses likartad, med följden att den ifrågasatta bestämmelsen i artikel 83 i livsmedelslagen — enligt den lydelse som var i kraft vid tidpunkten för omständigheterna i målet, enligt vilken användningen av benämningen feta uteslutande förbehålls den ost som framställs av får- och/eller getmjölk enligt metoden med naturlig avrinning — är förenlig med artiklarna 30 och 36 i EG-fördraget?"

8. Jag finner det nödvändigt att, innan undersökningen av dessa tolkningsfrågor företas, hänvisa till produktionen av och handeln med fetaost inom gemenskapen och redogöra för de grekiska bestämmelserna, vars förenlighet med EG-fördraget det är fråga om i målet vid den nationella domstolen. Jag kommer dessutom att analysera domstolens rättspraxis och de gemenskapsbestämmelser som avser de handelsbenämningar för livsmedel som är av betydelse för produktion och saluföring av fetaost.

## II. Produktionen av och handeln med fetaost inom gemenskapen

9. I Odysséen av Homeros går det att läsa att Polyfemos "... satte sig sedan att mjölka båd' får och bräkande getter, allt efter ordning och skick, och släppte de små till att dia. Därpå lät hälften han löpna till ost av mjölken den vita, samlade osten och lade den ner i flätade korgar". [1] Det var på detta sätt som cyklopen Polyfemos framställde den ost som Odysseus och hans män fann i hans grotta. Det är inte underligt att Polyfemos, genom att använda sig av denna metod för att framställa ost, som ligger så nära den traditionella metod som fortfarande används i dagens Grekland, var helt ovetande om de rättsliga frågor som den fria rörligheten för denna produkt inom Europeiska gemenskapen skulle ge upphov till i slutet av nittonhundratalet. Det var nämligen inte bara omöjligt att 27 århundraden i förväg förutse komplexiteten hos de skyddade beteckningarna. Detta var också en följd av Polyfemos

1 — Homeros: *Odysséen*, svensk översättning av Erland Lagerlöf, Wahlström & Widstrand, 1990, nionde sången, rad 244—247.

egen natur, eftersom cykloper framstår som varelser för vilka varje idé om lag och rätt var mycket främmande. [2] I Odysséen påminns även om hur häftiga stormar för länge sedan, vid Pandareos tid, sopade bort döttrar, efter att deras föräldrar hade dräpts av gudarna och om hur den sköna Afrodite "födde dem ömt med honung och ost och ljuvaste vindryck". [3]

I Homeros andra diktverk Iliaden visas vilken stor betydelse osten hade i Grekland under det åttonde århundradet före Kristus. [4] Det går emellertid att finna spår av ost ännu tidigare i den mest antika illustrationen av erhållande och behandling av mjölk i El-Obeids fris i den stora livsgudinnans, Ninchursag, tempel i Mesopotamien.

10. Ost utgör livsmedel och är en del av den västerländska kulturen. Dess spår framträder ofta i viktiga verk i litteraturen. Osten förekommer i de anrättningar som i den kastilianska litteraturen [5] avnjuts med förtjusning samt, givetvis, i Don Quijote de la Mancha, där den anses vara en naturlig beståndsdel i dieten för de sämst lottade, vilka avnjuter osten i brist på andra läckerheter som är rikare på animaliskt protein, [6] även om

2 — Samma verk, nionde sången, "ett trotsigt och laglöst släkte det är" (raderna 106 och 107); "Ej de rådslå heller på ting och ej ha de lagar" (rad 112); "och envar som domare råder själv över maka och barn och frågar ej efter de andra" (raderna 114 och 115); cyklopen är "en, som var rustad med jättelik styrka, vild och barbarisk och utan respekt för rätt eller lagar" (raderna 214 och 215).

3 — Samma verk, tjugonde sången, rad 69.

4 — Homeros: *Iliaden*, svensk översättning av Erland Lagerlöf, Wahlström & Widstrand, 1991, elfte sången, rad 638—640, där det berättas om hur Hekamede, med de vackra lockarna, beredde en dryck åt Patroklos och Nestor genom att däri blanda vin och däröver riva getmjölksost med en bronssmidd kniv.

5 — De Guevara, A.: *Menosprecio de corte y alabanza de aldea*, Madrid, 1984, s. 177, lovordar det lantliga livet i några småbyar ty, som han säger, deras invånare "har killingar som de kan äta, får som de kan röka [...] tjurar för fäktning, fårkött som de kan lagra [...] mjölk som de kan livnära sig på, ost som de kan spara [...]". Fri översättning. Miguel de Cervantes talar i *Rinconete y Cortadillo* om ost från Flandern. I sin komedi *El Infamador* anser Juan de la Cueva "en ostbit från Mallorca" vara en festmåltid. Prinsen Don Juan Manuel kallar saga V i *El Conde Lucanor* "Det som hände en räv samt en korp som hade en ostbit i näbben", i vilken han framhåller smickrets styrka för att uppnå ett syfte, varvid berättelsen når sin höjdpunkt med följande sensmoral:
"Om någon berömmer dig för det du inte har,
var då på din vakt så att han inte tar ifrån dig det du har". Fri översättning

6 — Cervantes y Saavedra, M.: *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha* [i svensk översättning: Den sinnrike junkern Don Quijote av La Mancha], 33: e upplagan, "colección Austral", Espasa-Calpe, Madrid, 1985 [Den svenska översättningen av Edvard Lidforss, såsom den följer av en förkortad och stilistiskt överarbetad upplaga, Forum, tryckt hos Bohusläningens AB, Uddevalla, 1979]. I verket anförs följande: "Här har jag en lök och litet ost och några brödbitar," sade Sancho, "men inte är det mat som anstår en så båld riddare som Ers nåd" (del I, kapitel X, s. 56, i Forums utgåva sidorna 75 och 76). Senare berättas att "[n]är köttmaten var slut skakade de ut på skinnen en hel hop hasselnötter och framsatte därjämte en halv ost som var så hård som en tegelsten" (del I, kapitel XI, s. 58, i Forums utgåva s. 78). När Don Quijote sedan frågar sin vapendragare om vad för smycke som hans älskade gav åt denne när han tog avsked av henne, som tack för det meddelande som han hade med sig åt henne, varvid han förklarar "bland vandrande riddare och damer är det ett vanligt och uråldrigt bruk att åt vapendragare, kammarjungfrur eller dvärgar som kommer med bud till riddarna ... ge något präktigt smycke som fågnad och till tack för deras budskap," svarar Sancho "Det kan väl så vara och jag håller det för ett gott bruk. Men det måtte ha varit förr i världen det, ty nuförtiden brukas det visst bara att ge en bit bröd och ost, för det var vad fröken Dulcinea räckte mig över gårdsmuren när jag tog avsked av henne, och till yttermera visso var det fårost" (del I, kapitel XXXI, s. 192, i Forums utgåva samma sida). Vidare anförs på ett annat ställe "denna del bröd och ost som jag nu ger er," svarade Sancho, "ty Gud vet att jag kommer att sakna den! Ni skall nämligen veta, kære vän, att vi vapendragare åt de vandrande riddarna är utsatta för rätt mycken hunger och motgång och även för andra saker, som bättre låter sig kännas än omtalas." (del I, kapitel XXXI, s. 196, i Forums utgåva s. 197). Slutligen återges Don Quijotes protester när det från ostmassan som Sancho hade lagt i hans hjälm rann vassle nerför ansiktet och skägget (del II, kapitel XVII, sidan 406 och följande sidor, i Forums utgåva s. 346).

osten ibland anses vara "mycket välsmakande". [7]

11. Av den franska litteraturen framgår att osten utgör en del av den franska dieten. Det är intressant att konstatera att Rabelais, i mitten av sextonhundratalet, lät ost ingå bland desserten till en minnesvärd middag. [8] Marcel Proust, som var övertygad om hur läcker osten var, använde sig senare av den vid sidan av utsvävningarna hos en dekadent socialklass som en avbild av den sanna naturen hos en av hans personfigurer, Verdurin, som till följd av omständigheterna och hustruns ambitioner socialt kom att upplyftas mer än vad förutsättningarna tillät. [9]

12. Medelhavsdietens och ostens förening kan avslutas med ett exempel ur den senare italienska litteraturen, romanen Palomar, i vilken Italo Calvino mästerligt berättar om huvudpersonens erfarenhet vid en ostaffär i Paris: "Bakom varje ost döljer sig en betesmark i en annan grön färg under en annan himmel: ängar med avlagringar av salt som tidvatten i Normandie lämnar efter sig varje kväll; ängar som doftar av kryddor i den blåsiga solen i Provence; det finns olika boskapshjordar med olika utfordring och olika betesmarker; det finns tillverkningshemligheter vidarebefordrade genom seklen. Den här affären är ett museum: herr Palomar känner, när han besöker den, liksom på Louvren, bakom varje utställt föremål närvaron av den kultur som format det och som formats av det." [10] Betydelsen av den benämning som osten ges framkommer också då följande uttalas: "Den här affären är en ordbok; språket är systemet av ostarna i sin helhet: ett språk vars morfologi omfattar deklinationer och konjugationer i oräkneliga varianter och vars ordförråd företer en outsinlig rikedom på synonymer, idiomatiska språkbruk, konnotationer och betydelseskiftningar, liksom alla de språk som åtnjutit

7 — Samma verk. Cervantes avslutar getherden Eugenios berättelse om den nyckfulla Leandras olycka och säger: "Det är denna historia som jag lovade att berätta för er. Även om jag har gjort den lång, kommer jag inte att vara knapp i min betjäning. I närheten har jag mitt fårhus, där jag har färsk mjölk och mycket välsmakande ost, med olika sorters mogen frukt, som inte är mindre angenäma i utseende än i smak" (del I, kapitel LI, s. 321, fri översättning). På ett annat ställe uppges att "[o]starna, lagda över varandra som taktegel, bildade en hel mur" (del II, kapitel XX, s. 424, i Forums utgåva s. 363).

8 — Rabelais, F.: I *Gargantúa y Pantagruel* [i svensk översättning: Den gudomliga flaskans orakel, svensk översättning av Holger Petersen Dyggve, Atlantis, Grafica i Malmö AB, 1985], berättas om Kvintessensens konungarike, som kallas Entelecheia, där drottningen "åt ingenting till middag om man bortser från några kategorier, abstraktioner, sanningar, liknelser, idéer, begrepp, andrahands slutsatser, mardrömmar, antiteser, metempsykoser, transcendenta prolepsier" (Femte boken, kapitel XX, i Atlantis utgåva sidorna 92 och 93). Det bjöds på middag där "[s]erveringen försiggick så att drottningen inte åt annat än himmelsk ambrosia ... men för herrarna och damerna vid hennes hov ... sattes sällsynta, läckra och dyrbara rätter fram ... Som sista rätt frambars ett fat ... fullt av olika slags soppor, sallader, frikasséer, saltade bönor, rostat getkött, stekar, kokt kött, halstrat kött, stora stycken saltat oxkött, rökt skinka, gudomliga saltvaror, både i form av kött och fisk, kakor och tårtor, en hel värld av morisk couscous, ostar och andra mjölkprodukter, geléer, frukter av alla slag" (Femte boken, kapitel XXIII, i Atlantis utgåva sidorna 101 och 102).

9 — Proust, M.: *På spaning efter den tid som flytt*, "La Pléiade", Gallimard, Paris, 1988. Verket handlar om den middag som herrskapet Verdurin ger på La Raspelière och vid vilken baron de Charlus deltar. Medan alla lovordade desserten, jordgubbsfromage, och förklarade att den förtjänade att man drog upp buteljer med Château-Margaux, Château-Lafite och portvin, föredrog värden sin tallrik med schweizerost som han försvarade med alla krafter, trots sin hustrus order om att osten, som var "så ful i färgen" (si vilains de ton) skulle tas ut (III Sodom och Gomorra, s. 330, svensk översättning av Gunnel Vallquist, Bonniers, 1969, s. 319).

10 — Calvino, I.: *Palomar*, utgivare Giulio Einaudi, Turín, 1983, s. 75, svensk översättning av Viveka Melander, Bonniers, 1985, sidorna 79 och 80.

ett tillskott av hundra dialekter. Det är ett språk som består av ting; nomenklaturen är bara dess yttre, instrumentella sida; men att lära sig en smula nomenklatur förblir alltid för herr Palomar det första steget han måste vidta om han för ett ögonblick vill hejda tingen som rinner förbi framför hans ögon." [11]

13. Det råder alltså ingen tvekan om ostens betydelse i den mediterrana civilisationen [12], vilken betydelse har vunnit terräng på andra områden, [13] och om hur osten och dess benämningar identifieras med uråldriga traditioner. Detta kulturella sammanhang kan ha en viss betydelse i ett mål som det som nu har framlagts för domstolen, varvid man alltid måste komma ihåg att det i fråga om ost är det naturliga som betyder något, medan allt annat utgör mysterium och tålamod, och att ost ligger närmare uråldriga seder och traditionella smaker än recept, vilket i likhet med lag kan improviseras. [14]

14. Uttrycket feta är av italienskt ursprung och infördes i Grekland genom venetiansk påverkan. Ordet feta kommer från "fetta" som betyder skiva. Uttrycket användes i Grekland under det nittonde århundradet för att beteckna traditionell färskost i saltlake, som sedan uråldriga tider har framställts i nästan hela Grekland och i andra områden i Balkanländerna.

15. Denna uråldriga ost, som i Grekland har framställts under beteckningen feta, framställs av fårmjölk eller av en blandning av får- och getmjölk. I framställningen av osten används dessutom den traditionella hantverksmetoden med naturlig avrinning av mjölken utan pressning. Konkret går framställningen till på följande sätt:

— Mjölken koagulerar med traditionell jäst eller med andra enzymer av animaliskt ursprung som verkar på samma sätt.

— Ostmassan hälls i några perforerade formar i vilka det sker naturlig avrinning utan pressning. Under tiden som vasslen rinner av antar ostmassan fast form och salt tillförs på ytan, vilket skapar en bakterieflora som främjar mognandet.

11 — Samma verk, sidorna 75 och 76.

12 — Sarago, J.: *Viaje a Portugal*, Alfaguara, Madrid, 1995, s. 150. I detta verk påminner Guerra resanden om de bevingade orden om brödet, osten och vinet, som lyder "pan con ojos, queso sin ojos, vino que salte a los ojos" (bröd med hål, ost utan hål, klart vin).

13 — Bland de latinamerikanska författarna kan såsom exempel nämnas införandet av "quesito helado" ("fryst ost") bland de desserter till en middag som omfattas av kapitlet Futtig meny i verket av Vargas Llosa, M.: *Los cuadernos de Don Rigoberto*, Alfaguara, Madrid, 1997, sidorna 191 och 192.

14 — Påstående av A. Hernández Gil i boken av Ortega, S.: *Quesos españoles*, Alianza Editorial, Madrid, 1987, s. 142. Hernández Gil, som var ordförande för Tribunal Supremo och för Poder Judicial español, anger på samma ställe att "lagstiftningen på området måste vara urtråkig".

— Ostmassan läggs därefter i behållare av trä eller metall, varvid saltlake tillförs med en sjuprocentig natriumkloridlösning. Behållarna placeras i mogningsrum med kontroll av temperatur- och fuktvillkor.

— Osten mognar under två månader, varav de två första veckorna i mogningsrummen och resterande dagar i kylanläggningar.

16. Ostens väsentliga egenskaper, som på så sätt har erhållits, är dess vita naturliga färg, dess karakteristiska smak och lukt (lätt syrlig, saltad och fet) och dess kompakta struktur. De grekiska myndigheterna hade fram till år 1988 inte reglerat fetaframställningen, och det fanns därför olika lokala och regionala variationer av feta, beroende på att det fanns oräkneliga framställningsorter.

17. Eftersom det på det internationella planet inte fanns några tekniska specifikationer, kunde en annan — modernare och mer konkurrenskraftig — metod för framställning av fetaost utvecklas i olika länder inom gemenskapen. Denna framställning inriktades på att tillgodose efterfrågan från grupper av grekiska immigranter i tredje land och i arabiska länder.

I Danmark framställs, sedan sextiotalet, ost under benämningen feta av en sorts mjölk och med en metod som skiljer sig från de metoder som används i Grekland. Detsamma äger sedermera rum i Tyskland och i Nederländerna. För att framställa fetaost använder man sig nämligen av komjölk, som är billigare än får- och getmjölk, och en industriell framställningsmetod, filtrering med ultrafilter, som är modernare och mer konkurrenskraftig än den traditionella avrinningsmetoden. Feta från komjölk framställs även i Frankrike, men framställning av fetaost med fårmjölk förekommer samtidigt på ön Korsika och i några områden i Massif central, såsom Roquefort, där feta framställs av fårmjölk som inte används i framställningen av roquefortost.

18. Statistiken över produktionen, konsumtionen och handeln med de två varianterna av fetaost inom gemenskapen är relativt oprecis på grund av de tekniska svårigheter som uppkommer för de olika beräkningsmetoder som används, lagerförändringar samt förekomsten av tusentals småföretag i Grekland som syftar till att tillgodose lokala behov eller familjebehov.

Av de uppgifter som kommissionen har lämnat till Symvoulio tis Epikrateias i sin skrivelse nr 9539/VI av den 24 februari 1994, och den relativt samstämmiga statistik som företaget Canadane och de i förevarande mål

deltagande staterna har framlagt kan emellertid följande slutsatser dras:

a) Den årliga konsumtionen av feta som hade framställts av får- och/eller getmjölk inom gemenskapen under perioden 1988—1992 varierade mellan 125 000 och 150 000 ton, och konsumtionen av feta från komjölk varierade mellan 10 000 och 25 000 ton. En betydande koncentration av konsumtionen finns i Grekland, eftersom detta land står för mellan 70 och 85 procent av totalkonsumtionen inom gemenskapen, vilket motsvarar cirka 10 kg per invånare och år. I fallet avseende feta som hade framställts av får- och/eller getmjölk uppgår denna siffra till mer än 90 procent. I övriga medlemsstater är konsumtionen av feta obefintlig eller relativt liten och inriktas nästan uteslutande på feta från komjölk. Procentuellt sett utgör Tyskland det land som står för den näst största konsumtionen, vilket beror på att en stor andel av befolkningen är av turkiskt ursprung, och i Danmark är konsumtionen mycket liten.

b) Produktionen av feta inom gemenskapen uppgick mellan åren 1988 och 1992 till cirka 240 000 ton. Grekland står för den största produktionen av fetaost inom gemenskapen, varvid nära 50 procent av denna ost framställs av får- och getmjölk. Danmark står för den näst största produktionen inom gemenskapen, vilken uppgår till nära 40 procent, varvid dess fetaost, som framställs av komjölk, i huvudsak är ämnad för export till andra medlemsstater inom gemenskapen, men framför allt till tredje land. Tyskland, Frankrike och Nederländerna står för resterande produktion, vilken klart domineras av feta från komjölk och utgör en betydande andel av exporten till andra medlemsstater och till tredje land. Den volym fetaost från komjölk som Danmark och övriga gemenskapsländer exporterar till Grekland är ganska liten, varvid det kan noteras att de restriktiva grekiska bestämmelserna redan hade börjat verka under den undersökta perioden.

19. Fetaost framställs och konsumeras även utanför gemenskapen. Även om det inte finns någon global statistik, understryks i de arbeten som har utförts åt FNs organisation för livsmedel och jordbruk (nedan kallad FAO) och Världshälsoorganisationen (nedan kallad WHO) i fråga om en eventuell utformning av en internationell standard för feta att det finns en relativt betydande produktion och konsumtion i länder som Iran och Saudiarabien, där feta som framställs av får- och/eller getmjölk dominerar, och i

andra stater som Nya Zeeland eller Förenta staterna, där feta från komjölk dominerar på ett överväldigande sätt.

## III. De grekiska bestämmelserna om fetaost

20. Det har i Republiken Grekland fram till år 1988 inte funnits några bestämmelser i vilka det uppställs villkor för framställningen av fetaost. Det var detta år som de grekiska myndigheterna inledde en regleringsprocess som innebar en reformering av villkoren för att framställa och saluföra fetaost, vilken kulminerade år 1994 då fetaosten upphöjdes och blev en skyddad ursprungsbeteckning.

21. Även om en första restriktiv författning hade antagits tidigare, [15] inleddes nämnda process genom finans- och jordbruksministeriernas ministerbeslut nr 2109/1988 [16] och fortsatte genom de, från samma ministerier, båda ministerbesluten nr 688/1989 [17] och nr 565/1991 [18], som innebar ändring av artikel 83 i livsmedelslagen. Vid tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen hade denna bestämmelse följande innehåll:

"I. ... IV. Traditionell grekisk ost. Särskilda bestämmelser. 1. Hårdost ... 3. Mjukost. a) ... c) Feta ... 1 a) ... 3 c) ... Särskilda bestämmelser för fetaost.

1. Benämning: feta.

2. Framställningsort: Makedonien, Trakien, Epirus, Thessalien, centrala Grekland, Peloponnesos, förvaltningsområdet [nomos] i Lesbos.

3 Definition: Fetaost är en produkt som framställs av fårmjölk eller av en blandning av får- och getmjölk, som mognar och ligger i saltlake till dess att den når konsumenten, och som uppfyller följande krav:

4. Råvaror:

4.1 Mjölk: fårmjölk eller en blandning av får- och getmjölk, som framställs i något av de geografiska områden som har nämnts ovan.

15 — Finans- och jordbruksministeriernas ministerbeslut nr 15294/1987; FEK B 347.

16 — FEK B 892.

17 — FEK B 663.

18 — FEK B 667.

5. Tillsatser och extra teknologiska ämnen som är tillåtna

5.1. Obligatoriskt:

a) traditionell jäst eller andra enzymer av animaliskt ursprung som verkar på liknande sätt,

b) bakteriekulturer som inte är sjukdomsalstrande (mjölkjäst), om det rör sig om pastöriserad mjölk,

c) natriumklorid för livsmedelsändamål (koksalt).

5.2. Frivilligt:

a) klorkalk, upp till 20 gram för 100 kg;

b) konserveringsmedel: användning av konserveringsmedel är inte tillåtet,

c) färgämnen: användning av färgämnen är inte tillåtet.

6. Den mognade ostens huvudsakliga kännetecken:

6.1. Ostens yttre utseende:

6.1.1. Konsistens: mjukost som kan skäras i skivor.

6.1.2. Form: hörn eller rätvinklig parallellepiped.

6.1.3. Dimensioner: skiftande.

6.1.4. Vikt: skiftande.

6.2. Skalk: saknas.

6.3. Ostmassa:

6.3.1. Struktur: kompakt, med några brott av mekaniskt ursprung.

6.3.2. Färg: ren vit.

6.4. Hål: obefintliga eller i litet antal.

6.4.1. Fördelning: i hela massan.

6.4.2. Form: oregelbunden.

6.5. Minsta fetthalt: 43 procent (beräknad på torrsubstansen).

6.6. Högsta fukthalt: 56 procent.

6.7. Andra huvudsakliga kännetecken: Det är en ost som mognar och ligger i saltlake. Den har en smak som är fet, angenäm, lätt syrlig och mycket aromatisk. Den ligger i träkärl eller i metallbehållare.

7. Framställningsmetod:

7.1. Metod för koagulering av mjölken: med traditionell jäst eller med andra enzymer av animaliskt ursprung som verkar på samma sätt som traditionell jäst.

7.2. Värmebehandling av mjölken:

7.2.1. Värmebehandling av mjölken: pastöriserad eller färsk.

7.2.2. Värmebehandling av ostmassan: ingen.

7.3. Jäsningsprocess: genom tillsättning av syra.

7.4. Mogningsprocess: i träkärl eller i metallbehållare med saltlake, under minst två månader.

7.5. Kompletterande traditionella inslag: ostmassans avrinning i perforerade formar utan pressning. Torrsaltning på ytan."

22. Efter tidpunkten för omständigheterna i detta mål fastställdes villkoren och förfarandet för att erkänna ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar för jordbruksprodukter i presidentdekret nr 81/1993 av den 19 mars 1993 [19], som skulle gälla till dess att förordning (EEG) nr 2081/92 [20] trädde i kraft den 24 juli 1993. Nämnda grekiska författning ändrades genom presidentdekret nr 291/1993, [21] genom vilket giltigheten förlängdes med sex månader och — genom införandet av ett nytt stycke under punkten 1 i artikel 1 i presidentdekret nr 81/1993 — statusen ursprungsbeteckning gavs åt "samtliga traditionella beteckningar, geografiska eller inte, som beskriver en grekisk jordbruksprodukt som har ett gott anseende och som är välkänd, åtminstone på den inhemska marknaden".

19 — FEK A 36.

20 — Rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EGT L 208, s. 1).

21 — FEK A 130.

23. Slutligen ändrades artikel 83 i livsmedelslagen genom jordbruksministeriets ministerbeslut nr 313025/1994 av den 11 januari 1994 om erkännande av ursprungsbeteckningen feta. [22] I detta ministerbeslut definieras fetaost, anges framställningsort och de krav som den mjölk skall uppfylla som används vid ostens framställning, beskrivs fetans framställningssätt, uppräknas dess kännetecken, anges de benämningar som produkten skall vara försedd med, samt meddelas ett allmänt förbud mot att framställa, importera, exportera och saluföra sådan ost under beteckningen feta som inte uppfyller kraven i detta ministerbeslut.

De tidigare bestämmelserna har genom finans- och jordbruksministeriernas ministerbeslut nr 596/1995 [23] kodifierats i den nya artikeln 83 i livsmedelslagen, som med rubriken "Ost med skyddad ursprungsbeteckning" bland annat inbegriper bestämmelser om fetaost.

24. När Grekland år 1988 började att anta bestämmelser som reglerade produktionen av och handeln med fetaost, undersökte kommissionen om de var förenliga med gemenskapsrätten. Generaldirektören vid generaldirektoratet för jordbruk meddelade de

22 — FEK B 8.

23 — FEK B 624.

grekiska myndigheterna genom skrivelse nr 3935 av den 6 mars 1989 att han, efter att noggrant ha undersökt metoderna för framställning och saluföring av fetaost, fann att de grekiska bestämmelserna var förenliga med gemenskapsrätten. Kommissionen angav i sitt svar på de klagomål som nationella organisationer för mjölkproducenter i olika medlemsstater hade riktat till den att den stod fast vid sin ståndpunkt och ansåg att det så kallade "rättsfallet Cassis de Dijon" [24], angående ömsesidigt erkännande av varor som lagligen tillverkas och saluförs i en medlemsstat, inte är tillämpligt på detta fall, på grund av att det finns väsentliga skillnader mellan den fetaost som framställs i Grekland (får- och/eller getmjölk och metod med naturlig avrinning) och den fetaost som i övriga medlemsstater framställs av komjölk och med hjälp av filtrering med ultrafilter.

Kommissionen upptäckte att det i Grekland fanns en relativt betydande produktion av fetaost i vilken komjölk tillsattes, och informerade de grekiska myndigheterna om att det skulle kunna påverka erkännandet av de grekiska bestämmelsernas rättsenlighet. Efter att de grekiska myndigheternas kontroller hade blivit strängare, ansåg kommissionen att en tillsättning av komjölk upp till 5,9 procent i fetaost utgjorde en oredlighet som inte påverkade effektiviteten hos de nya grekiska bestämmelserna.

25. Senare inledde kommissionen ett förfarande om fördragsbrott mot Grekland, enligt artikel 169 i fördraget, på grund av de grekiska bestämmelsernas restriktiva verkan som medförde geografisk ensamrätt för att framställa fetaost och andra traditionella grekiska ostar. Den 18 maj 1992 tillställde kommissionen den grekiska regeringen ett motiverat yttrande, i vilket kommissionen ansåg att de ifrågavarande bestämmelserna stred mot artikel 30 i fördraget, eftersom användningen av beteckningen feta, som är av generisk karaktär, genom bestämmelserna orättfärdigt förbehölls sådan ost som framställdes i vissa regioner i Grekland.

Kommissionen väckte ingen talan om fördragsbrott vid domstolen, eftersom denna fråga var bunden av de pågående förfarandena om gemenskapens erkännande av de geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för livsmedel som avses i förordning nr 2081/92, som rör skydd för geografiska beteckningar på gemenskapsnivå.

24 — Dom av den 20 februari 1979 i mål 120/78, Rewe-Zentral, nedan kallad domen i målet Cassis de Dijon (Rec. 1979, s. 649).

## IV. Livsmedels handelsbenämningar: domstolens rättspraxis och gemenskapsbestämmelser

Med beaktande av de gemenskapsbestämmelser som finns på detta område och relevant rättspraxis från domstolen kan följande typer av handelsbenämningar för livsmedel anges, på grundval av deras inverkan på handeln med varor inom gemenskapen.

### A. *Gemenskapsbenämningar*

26. I gemenskapsrätten finns inga allmänna bestämmelser i vilka livsmedels handelsbenämningar regleras. Det finns endast några bestämmelser som behandlar denna fråga, dock utan att direkt reglera den, såsom direktiv 79/112/EEG, [25] som rör märkning och reklam i fråga om livsmedel. Enligt artikel 15.2 i detta direktiv tillåts sådana nationella bestämmelser om de motiveras av att man vill skydda människors hälsa, förebygga oredlighet, skydda industriell och kommersiell äganderätt, geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar samt förebygga illojal konkurrens.

27. Det rör sig om de benämningar som regleras i gemenskapsbestämmelser i sekundärrätten, i vilka produktens kännetecken och framställningsmetod bestäms för hela gemenskapens territorium. Dessa "eurolivsmedel" (till exempel honung [26] eller choklad [27]) kan saluföras utan någon begränsning i samtliga medlemsstater och ger inte upphov till några problem med avseende på handeln inom gemenskapen.

### B. *Generiska benämningar*

28. De generiska benämningarna är gemensamma benämningar som används för att beteckna jordbruksprodukter eller livsmedel. Det rör sig om beteckningar som ingår i det allmänna, kulturella och gastronomiska arvet, och som i princip kan användas av

25 — Rådets direktiv 79/112/EEG av den 18 december 1978 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning, presentation och reklam i fråga om livsmedel (EGT L 33, 1979, s. 1).

26 — Rådets direktiv 74/409/EEG av den 22 juli 1974 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om honung (EGT L 221, 1974, s. 10).

27 — Rådets direktiv 73/241/EEG av den 24 juli 1973 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kakao- och chokladvaror avsedda som livsmedel (EGT L 228, 1973, s. 23).

vilken producent som helst. I domstolens rättspraxis går det inte att finna någon definition av vad som skall förstås med generisk benämning. Bland annat följande benämningar har emellertid ansetts vara generiska: vinäger, [28] genever, [29] öl, [30] pasta, [31] yoghurt, [32] edamerost, [33] ost, [34] chark, [35] och bröd. [36]

29. Medlemsstaterna har i många fall antagit nationella bestämmelser i vilka det krävs att vissa produktionsvillkor är uppfyllda för att en generisk benämning skall kunna användas. Om dessa krav är likartade i medlemsstaterna, kommer den generiska benämningen att kunna användas för de importerade produkterna i importstaten utan att det uppkommer hinder för handeln inom gemenskapen. Dessa produktionsvillkor kan emellertid skilja sig åt mellan medlemsstaterna, i vilket fall det rör sig om delvis olika produkter som säljs under samma generiska benämning i olika medlemsstater. För den fria rörligheten för varor inom gemenskapen uppkommer emellertid problem när en produkt saluförs under en generisk benämning som används i bestämmelsestaten, medan den har importerats från en annan medlemsstat, där produkten lagligen tillverkas och saluförs under samma benämning, men med delvis olika kännetecken. [37]

Domstolen har alltid ansett att de hinder för handeln inom gemenskapen som följer av skillnader mellan nationella bestämmelser om användning av generiska benämningar för jordbruksprodukter och livsmedel utgör åtgärder med motsvarande verkan som strider mot artikel 30 i fördraget. Varje nationell bestämmelse genom vilken användningen av en generisk benämning förbehålls en inhemsk produkt till förfång för produkter som importeras från andra medlemsstater, där produkterna lagligen tillverkas och saluförs, är oförenlig med den grundläggande principen om fri rörlighet för varor. [38]

30. De motiveringar som har ansetts vara tvingande hänsyn, som kan berättiga restriktioner som har orsakats av skillnader mellan nationella bestämmelser i vilka användningen av generiska benämningar regleras, har i huvudsak grundats på konsumentskydd, gott

28 — Dom av den 9 december 1981 i mål 193/80, kommissionen mot Italien, nedan kallad domen i målet avseende vinäger (Rec. 1981, s. 3019).

29 — Dom av den 26 november 1985 i mål 182/84, Miro (Rec. 1985, s. 3731).

30 — Dom av den 12 mars 1987 i mål 178/84, kommissionen mot Tyskland, nedan kallad domen avseende öl (Rec. 1987, s. 1227).

31 — Domar av den 14 juli 1988 i mål 407/85, 3 Glocken och Kritzinger (Rec. 1988, s. 4233) och mål 90/86, Zoni (Rec. 1988, s. 4285).

32 — Dom av den 14 juli 1988 i mål 298/87, Smanor (Rec. 1988, s. 4489).

33 — Dom av den 22 september 1988 i mål 286/86, Deserbais (Rec. 1988, s. 4907), punkt 12.

34 — Domar av den 11 oktober 1990 i mål C-210/89, kommissionen mot Italien (Rec. 1990, s. I-3697), punkt 12, och mål C-196/89, Nespoli och Crippa (Rec. 1990, s. I-3647).

35 — Dom av den 13 november 1990 i mål C-296/89, Bonfait (Rec. 1990, s. I-4169), punkt 13.

36 — Dom av den 19 februari 1981 i mål 130/80, Kelderman (Rec. 1981, s. 527), den 14 juli 1994 i mål C-17/93, Van der Veldt (Rec. 1994, s. I-3537) och den 13 mars 1997 i mål C-358/95, Morellato (REG 1997, s. I-1431).

37 — Se domen i det ovannämnda målet Nespoli och Crippa, punkt 13.

38 — Se domen i det ovannämnda målet avseende vinäger, punkt 27, och domen i det ovannämnda målet Miro, punkt 22.

handelsskick samt, i mindre utsträckning, det i artikel 36 i fördraget avsedda skyddet för människors hälsa. En analys av rättspraxis på detta område gör det möjligt att identifiera de två lösningar som domstolen tillämpar på dessa fall.

31. Domstolen har som allmän regel tillämpat principen om ömsesidigt erkännande och ansett att de motiveringar som har åberopats som tvingande hänsyn inte har berättigat hinder för försäljning, under den generiska benämning som används i bestämmelsestaten, av de delvis olika produkterna, som i sina respektive ursprungsstater tillverkas och saluförs under samma benämning. Domstolen har ansett att bestämmelsemedlemsstaten kunde skydda sina konsumenter och säkerställa ett gott handelsskick genom att kräva att produktens alla kännetecken tydligt angavs på den importerade produktens märkning. Denna skyldighet avseende märkning är alltid ett alternativ som är mindre restriktivt och därför bättre tillgodoser proportionalitetsprincipen än importförbud eller en skyldighet att saluföra produkten under en fantasibenämning.

I välkända fall, såsom de avseende tyskt öl eller italiensk pasta, ansåg domstolen underförstått att öl och pasta som framställs i andra medlemsstater, trots skillnader i sammansättning, är så likartade att en adekvat märkning utesluter risken för att de tyska och italienska konsumenterna vilseleds samt medger att produkterna säljs under de generiska benämningarna öl och pasta.

32. Som ett undantag från den allmänna regeln om ömsesidigt erkännande av generiska handelsbenämningar och skyldigheten att förse produkterna med en adekvat märkning betraktade domstolen emellertid, i domen i målet Deserbais och, i ännu högre grad, i domen i målet Smanor, en bestämmelsestats möjlighet att inom sitt territorium kunna förhindra att en produkt som har importerats från en annan medlemsstat säljs under en generisk benämning, när dess kännetecken väsentligt skiljer sig från kännetecknen hos de inhemska produkter som saluförs under samma benämning.

I målet Smanor ansåg domstolen att den importerade produkten i princip kunde saluföras i Frankrike under den generiska benämningen yoghurt, förutsatt att bestämningsordet fryst tydligt angavs på dess märkning för att informera konsumenten om den behandling som produkten hade genomgått. I fortsättningen fastslog domstolen emellertid att det utmärkande kännetecknet hos den produkt som saluförs som yoghurt var den rikliga förekomsten av levande mjölkbakterier, och den drog slutsatsen att märkningen kunde vara otillräcklig om den importerade yoghurt som hade genomgått frysning hade kännetecken som väsentligt skilde sig från de kännetecken som förväntades av den franska konsument som köpte en produkt som var försedd med den generiska benämningen yoghurt. Enligt domen i målet Smanor överlåts åt den nationella domstolen att fastställa

om de skillnader som fryst yoghurt uppvisar i förhållande till kraven i de nationella bestämmelserna om fryst yoghurt är så stora att det är berättigat med olika benämningar. [39]

I den något senare avkunnade domen i målet Deserbais framställde domstolen denna hypotes i ett *obiter dictum*, [40] men godtog den inte i förhållande till den italienska bestämmelse som hindrade att ost med en lägre fetthalt än 40 procent salufördes under benämningen edamerost.

33. Detta undantag från ömsesidigt erkännande av generiska benämningar förefaller inte ha avgränsats klart i domarna i målen Smanor och Deserbais. Det medges nämligen att en stat kan hindra att en importerad produkt, som i sin ursprungsstat saluförs under en generisk benämning, säljs under nämnda benämning, när den uppvisar väsentliga skillnader i förhållande till de inhemska produkter som kan vilseleda konsumenten, till och med efter det att en adekvat kompletterande märkning har använts. De kriterier som skall beaktas vid bedömningen av om det finns väsentliga skillnader preciseras emellertid inte på ett konkret sätt. [41] I domen i målet Smanor omnämns de förväntningar som konsumenterna i bestämmelsestaten har, bestämmelserna i FAO/WHO:s *Codex Alimentarius* och bestämmelsestatens nationella normer, medan domen i målet Deserbais endast avser produkternas sammansättning och framställning. Det fastställs dessutom ingen rangordning mellan dessa kriterier, och det är möjligt att de, när de tillämpas på en konkret produkt, kan ge upphov till olika resultat. Det anges inte heller i vilken grad den importerade produkten måste skilja sig från de inhemska produkter som säljs under en generisk benämning för att det skall anses att det finns en väsentlig skillnad mellan dem, som konsumenten inte kan upptäcka med hjälp av en adekvat märkning.

34. I ett meddelande från år 1991, [42] analyserade kommissionen rättsfallen Smanor och Deserbais och föreslog kriterier för att fastställa "en produkts kännetecken", som kan medföra att den är olämplig för försäljning under en generisk benämning i bestämmelsestaten. Kommissionen föreslår att det skall tas hänsyn till den grundläggande egenart som de produkter har som lagligen och med iakttagande av gott handelsskick tillverkas och saluförs i gemenskapen under nämnda

39 — Domen i det ovannämnda målet Smanor, punkt 19— 24.

40 — Innehållet i punkt 13 i den ovan nämnda domen i målet Deserbais har följande lydelse: "Fråga skulle kunna uppkomma om samma regel skall tillämpas när en produkt som har presenterats under en viss benämning, i fråga om sammansättning eller framställning, avviker i sådan grad från de varor som i allmänhet är kända inom gemenskapen under denna benämning att den inte kan anses tillhöra samma kategori."

41 — Se de intressanta kommentarerna av C. Lister: "The naming of foods: the European Community's rules for non-brand food product names", *European Law Review* 1993, sidan 186 och följande sidor.

42 — Meddelande från kommissionen om tolkningen av livsmedels handelsbenämningar (EGT C 271, 1991, s. 2).

generiska benämning, utan att beakta de kännetecken som uteslutande är kända för konsumenten i importstaten. Denna analys måste göras i varje enskilt fall och inte bara stödjas på konsumentens förväntningar, utan även på sådana objektiva grunder som definitionerna i FAO/WHO:s *Codex Alimentarius*, medlemsstaternas bestämmelser, produkternas sammansättning och framställning och de hänvisningar som finns i gemenskapens rättsakter, särskilt tullnomenklaturen. Enligt kommissionen kan endast en väsentlig skillnad beträffande något av dessa kännetecken i förhållande till de inhemska produkterna tillåta importstaten att förhindra att den importerade produkten saluförs under den generiska benämningen. Inte heller kommissionen anger hur stor skillnad mellan produkterna som krävs för att den skall anses vara väsentlig eller fastställer en rangordning mellan de kriterier som tillämpas för att utföra jämförelsen. Den begränsar sig till att ge tre exempel på användningen av de generiska benämningarna vinäger, yoghurt och kaviar.

I artikel 3.1 andra stycket i förordning nr 2081/92 fastställs att "med *namn som har blivit generiskt* [avses] ett namn på en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som visserligen har samband med den ort eller den region där produkten eller livsmedlet från början framställdes eller marknadsfördes men har blivit den allmänna benämningen på produkten eller livsmedlet i fråga". I tredje stycket i samma artikel anges att det, när det skall avgöras huruvida ett namn har blivit generiskt, skall tas hänsyn till alla faktorer, i synnerhet förhållandena i den medlemsstat som namnet kommer från och i de områden där produkten eller livsmedlet konsumeras, förhållandena i andra medlemsstater, berörd nationell lagstiftning och gemenskapslagstiftning. Enligt artikel 3.1 första stycket får namn som har blivit generiska inte registreras, och de åtnjuter inget gemenskapsskydd. I artikel 3.3 föreskrivs att kommissionen i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* skall offentliggöra en vägledande förteckning över namn på jordbruksprodukter och livsmedel som skall betraktas som generiska.

C. *Geografiska benämningar*

35. Geografiska benämningar är benämningar som används för att beteckna livsmedel genom hänvisning till det geografiska område som de kommer från. [43] Denna påminnelse om produktens geografiska ursprung kan vara direkt, när benämningen omfattar en geografisk hänvisning (Queso Manchego, Prosciutto di Parma, Faba Asturiana och Camembert de Normandie), eller indirekt, när benämningen inte omfattar något ortnamn (Queso Tetilla, reblochon,

43 — Geografiska beteckningar, vilket uttryck motsvarar geografiska benämningar, omnämns i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter, *Resultaten av de multilaterala handelsförhandlingarna i Uruguayrundan*, GATT-sekretariatet, Genève, 1995, s. 381, och definieras i artikel 22.1 som "beteckningar som anger att en vara har sitt ursprung i en medlemsstats territorium, eller i en region eller ort inom detta territorium, om varans egenskaper, rykte eller andra karakteristiska egenskaper i huvudsak kan hänföras till dess geografiska ursprung".

Grappa, Ouzo och Cava). Geografiska benämningar har följande kännetecken: [44]

— De garanterar produktens geografiska ursprung och, i viss utsträckning, dess specifika karaktär, det vill säga produkten har den kvalitet och de egenskaper som beror på var dess geografiska ursprung kan lokaliseras. [45]

— De utgör även ett bevis för produktens kvalitet, då denna i flertalet fall framställs i enlighet med strikta och precisa villkor. [46]

— De ger produkterna ett gott anseende hos konsumenterna, till följd av att den geografiska benämningen utgör en garanti för varifrån produkterna faktiskt kommer samt för deras specifika och särskilda karaktär. [47]

— Det rättsliga skyddet för geografiska benämningar säkerställer producenternas intressen mot illojal konkurrens och skyddar konsumenterna mot beteckningar som skulle kunna vilseleda dem. [48]

De handelsbenämningar som innefattar ett ortnamn kan emellertid inte alltid anses utgöra direkta eller indirekta geografiska benämningar. Det är nämligen möjligt att en benämning som består av ett ortnamn utgör eller med tiden kan bli en generisk benämning, som inte längre utgör en geografisk benämning som kan ges rättsligt skydd. Detta har inträffat för benämningarna eau-de-cologne, parmesanost, [49] edamerost och emmentaler, som har blivit generiska.

44 — Se bland andra F.-K. Beier och R. Knaak: "The Protection of Direct and Indirect Indications of Source in Germany and the European Community", *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, 1994, nr 1, s. 1; P. Jiménez Blanco: *Las denominaciones de origen en el derecho del comercio internacional*, Eurolex, Madrid, 1996, och G. Salignon: "La jurisprudence et la réglementation communautaires relatives à la protection des appellations d'origine, des dénominations géographiques et des indications de provenance", *Revue du Marché Unique Européen*, 1994, nr 4, s. 107.

45 — Dom av den 20 februari 1975 i mål 12/74, Kommissionen mot Tyskland, nedan kallad domen i målet Sekt (Rec. 1975, s. 181), punkt 7, och den 7 maj 1997 i de förenade målen C-321/94, C-322/94, C-323/94 och C-324/94, Pistre m. fl. (REG 1997, s. I-2343), punkterna 35 och 36. I domen i målet Pistre m. fl. ansåg domstolen att benämningen berg, vars användning reglerades i franska bestämmelser, inte var en geografisk benämning, eftersom den är av allmän karaktär som går över de nationella gränserna och inte anger något bestämt geografiskt ursprung.

46 — Domen i det ovannämnda målet Sekt, punkt 9, dom av den 12 oktober 1978 i mål 13/78, Eggers (Rec. 1978, s. 1935), punkt 16, och av den 9 juni 1992 i mål C-47/90, Delhaize och Le Lion (Rec. 1992, s. I-3669), punkterna 22 och 23. I den senare domen ansåg domstolen att förbudet mot att buteljera riojavin utanför ursprungsterritoriet inte påverkade vinets kvalitet.

47 — Dom av den 10 november 1992 i mål C-3/91, Exportur (Rec. 1992, s. I-5529), punkt 11.

48 — Domen i det ovannämnda målet Sekt, punkt 7.

49 — I bilagan till förordning nr 1107/96 förekommer Parmigiano Reggiano som skyddad ursprungsbeteckning till förmån för Italien, och det anges inte i någon fotnot att det har ansökts om skydd för namnet parmesan. Jag anser emellertid att parmesanost är en benämning som har blivit generisk.

36. I medlemsstaternas nationella rätt, som har tagit intryck av gällande internationella bestämmelser, [50] kan olika typer av geografiska benämningar urskiljas som uppvisar väsentliga skillnader vad beträffar den grad av skydd som de ges.

De geografiska benämningarna omfattas dock alltid av rättsligt skydd genom de nationella bestämmelserna om industriell och kommersiell äganderätt. Genom det rättsliga skyddet för en geografisk benämning tilldelas en viss grupp av producenter ett kollektivt monopol på benämningens användning i förhållande till dess geografiska lokalisering, till skillnad från ett varumärke, som endast kan användas av dess innehavare. I perspektivet avseende den fria rörligheten för varor inom gemenskapen ger skyddet för geografiska benämningar i medlemsstaternas nationella rätt upphov till hinder för handeln inom gemenskapen, som utgör åtgärder med motsvarande verkan i den mening som avses i artikel 30 i fördraget, eftersom de hindrar att importerade produkter saluförs under den geografiska benämning som är skyddad i importstaten. Såsom anges i domen i målet Exportur [51] styrs detta skydd för geografiska benämningar av territorialitetsprincipen, enligt vilken rätten i importlandet och de faktiska omständigheterna och de kriterier som tillämpas i nämnda land blir tillämpliga på dessa benämningar. [52] Medgivandet av skyddet är oberoende av rätten i ursprungslandet, eftersom en beteckning kan vara generisk i ursprungslandet och utgöra en skyddad geografisk benämning i importlandet.

De restriktioner i den fria rörligheten för varor inom gemenskapen som följer av nationella bestämmelser genom vilka geografiska benämningar skyddas kan, enligt domstolens rättspraxis, vara berättigade då de är avsedda att skydda de rättigheter som utgör det särskilda syftet med nämnda benämningar, det vill säga rätt till industriell och kommersiell äganderätt. Ett sådant skydd medges enligt artikel 36 i fördraget, trots att det medför restriktioner som strider mot artikel 30. [53]

37. I denna rättspraxis avseende geografiska benämningar gör domstolen åtskillnad mel-

50 — De viktigaste multilaterala konventionerna på detta område är följande: Lissabonkonventionen av den 31 oktober 1858 om skydd för ursprungsbeteckningar och deras internationella registrering, ändrad i Stockholm den 14 juli 1967, *Receuil des traités des Nations unies*, volym 923, nr 13172, s. 205; Pariskonventionen av den 20 mars 1883 om skydd för industriell äganderätt, ändrad i Stockholm den 14 juli 1967, *Recueil des traités des Nations unies*, volym 828, nr 11851, s. 305; Madridkonventionen av den 14 april 1891 om beivrande av falska och vilseledande beteckningar för att ange ursprung, ändrad i Stockholm den 14 juli 1967, *Recueil des traités des Nations unies*, volym 828, nr 11848, s. 163, och det ovan nämnda avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter.

51 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 12.

52 — Se kommentarerna av L. A. Fuentes Núñez: "La protección de las denominaciones de origen en el derecho comunitario", *Boletín de la Gaceta Jurídica de la C. E. y de la Competencia*, B-101 februari/mars 1995, s. 31.

53 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 25.

lan ursprungsbeteckningar och härkomstbeteckningar.

Vad beträffar *ursprungsbeteckningar* har domstolen förklarat att de garanterar, "förutom produktens geografiska ursprung, att varan har framställts i enlighet med kvalitetskrav eller bestämmelser om framställning som en offentlig myndighet har beslutat i en rättsakt och som denna myndighet kontrollerar och, således, att det finns särskilda kännetecken ... Ursprungsbeteckningar skyddas enligt särskilda bestämmelser i de lagar och andra författningar där de fastställs. Genom dessa bestämmelser utesluts i allmänhet användning av begrepp som slag, typ eller sätt, och förhindras, under hela den tid som det införda systemet gäller, att dessa beteckningar blir generiska benämningar". [54]

Vad beträffar *härkomstbeteckningar* förklarade domstolen i målet Exportur att de "är ägnade att informera konsumenten om att den produkt som bär beteckningen kommer från en bestämd ort, region eller ett bestämt land. Detta geografiska ursprung kan förknippas med ett mer eller mindre stort anseende. ... Härkomstbeteckningarna skyddas enligt de bestämmelser som är avsedda att undanröja vilseledande reklam samt missbruk av annans anseende". [55] I domen i målet Exportur avvek domstolen från rättsfallet Sekt, eftersom det medgavs att härkomstbeteckningarna inte endast är benämningar på produkter vars smak, kvalitet och kännetecken beror på var deras framställningsort kan lokaliseras geografiskt. De är också benämningar som, utan att uppfylla nämnda rekvisit, kan ha ett mycket gott anseende hos konsumenterna, och för de producenter som är etablerade på de orter som omnämns i dessa beteckningar kan de utgöra ett viktigt verktyg för att locka till sig kunder. [56] Härkomstbeteckningarna är den typ av geografiska benämningar som står de generiska benämningarna närmast, på grund av att det inte är nödvändigt att en produkts ursprung har några särskilda kännetecken, och på grund av att kraven i fråga om kvalitet och anseende är mindre restriktiva, eftersom det inte är nödvändigt att det finns ett kontrollorgan. I domstolens rättspraxis har de indirekta härkomstbeteckningarna Sekt/Weinbrand, [57] och Bocksbeutel [58] och de direkta härkomstbeteckningarna Turrón de Alicante och Turrón de Jijona undersökts. [59]

38. På det gemenskapsrättsliga området har bestämmelser som har till syfte att skydda geografiska benämningar nyligen antagits. Således har en särskild ordning införts för viner och spritdrycker, som inte är relevant i förevarande mål, och genom förordning nr 2081/92, för vilken tillämpningsföreskrifter ges i förordning (EEG) nr 2037/93, [60] har allmänna bestämmelser antagits om

54 — Domarna i de ovannämnda målen Exportur, punkt 11, samt Delhaize och Le Lion, punkterna 17 och 18.

55 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 11.

56 — Ibidem, punkterna 27 och 28.

57 — Domen i det ovannämnda målet Sekt, punkterna 3 och 4.

58 — Dom av den 13 mars 1984 i mål 16/83, Prantl (Rec. 1984, s. 1299), punkt 35, och domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 34.

59 — Domen i det ovannämnda målet Exportur.

60 — Kommissionens förordning (EEG) nr 2037/93 av den 27 juli 1993 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2081/92 om skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel. (EGT L 185, s. 5).

användningen av geografiska benämningar för jordbruksprodukter och livsmedel. Genom förordning nr 2081/92 införs ett gemenskapsrättsligt system för geografiska beteckningar, enligt vilket de medges ett skydd inom samtliga medlemsstater, och som har till syfte att minska de problem för den fria rörligheten för varor som uppkommer av att det samtidigt finns olika nationella skyddssystem.

39. Genom nämnda förordning införs ett gemenskapsrättsligt skydd för jordbruksprodukter och livsmedel när det finns ett samband mellan egenskaperna hos produkten eller livsmedlet och det geografiska ursprunget, varvid två slags geografiska beskrivningar används, nämligen skyddade geografiska beteckningar (nedan kallade SGB) och skyddade ursprungsbeteckningar (nedan kallade SUB). [61]

40. I artikel 2.2 i förordning nr 2081/92 föreskrivs att följande uttryck används i förordningen med de betydelser som här anges:

"a) *ursprungsbeteckning*: Namn på en region, en ort eller i undantagsfall ett land, använt för att beskriva en jordbruksprodukt eller ett livsmedel

— som härstammar från ifrågavarande region, ort eller land, och

— vars kvalitet eller egenskaper helt eller väsentligen beror på viss geografisk omgivning med de naturliga och mänskliga faktorer som därtill hör och vars framställning, bearbetning och beredning äger rum i det ifrågavarande geografiska området.

b) *geografisk beteckning*: Namn på en region, en ort eller i undantagsfall ett land, använt för att beskriva en jordbruksprodukt eller ett livsmedel

— som härstammar från ifrågavarande region, ort eller land, och

61 — Se de nionde och tionde övervägandena i ingressen till förordning nr 2081/92.

— som besitter viss kvalitet, har visst anseende eller äger viss annan egenskap som kan hänföras till detta geografiska ursprung och som framställs, bearbetas och bereds i det ifrågavarande geografiska området."

Enligt punkt 3 i samma artikel skall som ursprungsbeteckningar också betraktas "[v]issa traditionella geografiska eller ickegeografiska namn på en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som härstammar från en viss region eller viss ort och som uppfyller de villkor som avses i andra strecksatsen i punkt 2 a".

41. Det kan konstateras att begreppet ursprungsbeteckning är mycket likt det begrepp som domstolen har fastställt i sin rättspraxis, men att det i förordning nr 2081/92 identifieras en ny typ av beteckningar, nämligen *geografiska beteckningar*, som inte förekommer i domstolens rättspraxis, där härkomstbeteckningar omnämns. I förordningen definieras geografiska beteckningar på ett sätt som liknar definitionen för ursprungsbeteckningar, men de omfattas av mindre restriktiva krav. Kraven avseende kvalitet, egenskaper och anseende är alternativa i fallet geografiska beteckningar och kumulativa i fallet ursprungsbeteckningar. Som geografiska beteckningar betraktas till exempel Espárrago de Navarra, Sobrasada de Mallorca och Scottish Beef.

42. Registreringen av jordbruksprodukter och livsmedel enligt det förfarande som fastställs i denna förordning nr 2081/92 får betydande konsekvenser. För det första fastställs i artikel 8 att beteckningarna SUB och SGB, eller motsvarande traditionella nationella angivelser för skyddade ursprungsbeteckningar eller skyddade geografiska beteckningar endast får användas på jordbruksprodukter och livsmedel som uppfyller denna förordnings krav. För det andra skall, enligt artikel 13.1, registrerade beteckningar skyddas mot varje direkt eller indirekt kommersiellt bruk av beteckningen för produkter som inte omfattas av registreringen, mot varje obehörigt bruk, imitation eller anspelning, mot varje annan osann eller vilseledande uppgift om härkomst, ursprung, beskaffenhet eller väsentliga egenskaper hos produkten på dennas inre eller yttre förpackning, reklammaterial eller handlingar, och mot varje annat beteende som är ägnat att vilseleda allmänheten om produktens verkliga ursprung. För det tredje föreskrivs i artikel 13.3 att skyddade beteckningar inte får bli generiska. Slutligen anges i artikel 14 att ansökan om registrering av varumärken för produkter som omfattas av skyddade beteckningar och som svarar mot något av de fall som nämns i artikel 13 skall avslås.

43. I artiklarna 4—11 i förordning nr 2081/92 regleras det förfarande som måste iakttas för att en SUB eller en SGB skall kunna registreras. Grupper, fysiska och juridiska personer skall inge ansökan om registrering till den medlemsstat där det ifrågavarande geografiska området är beläget, och bifoga en produktspecifikation som skall omfatta en noggrann beskrivning av produktens alla kännetecken, såsom föreskrivs i artikel 4.2. Om ansökan är grundad skall medlemsstaten översända den till kommissionen, som inom sex månader genom en formell granskning skall kontrollera att den uppfyller de villkor som krävs i förordningen. Om resultatet av granskningen är positivt skall kommissionen i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra ett meddelande med ansökningsdag, och om ingen medlemsstat eller berörd fysisk eller juridisk person har framställt en invändning skall kommissionen införa en SUB eller en SGB i "Register över skyddade ursprungsbeteckningar och skyddade geografiska beteckningar" och därefter i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* offentliggöra de namn och ändringar som har införts i registret.

I artikel 17.1 fastställs ett registreringsförfarande som är avsett för de geografiska benämningar som förekommer i medlemsstaterna. Enligt bestämmelsen kunde medlemsstaterna, inom sex månader efter det att förordningen hade trätt i kraft, meddela kommissionen de skyddade eller inarbetade beteckningar som de önskade registrera. Enligt punkt 2 i denna artikel är de generiska beteckningarna uttryckligen uteslutna från registrering.

44. Kommissionen inledde det förfarande som fastställs i artikel 17 för att göra det möjligt att registrera förekommande benämningar och godtog, efter en granskning av ansökningarna, registreringen av de SUB och SGB som återges i bilagorna till förordningarna (EG) nr 1107/96, [62] 1263/96 [63] och 123/97. [64]

I avsnittet om ost i bilagan till förordning 1107/96 erkänns benämningen feta som en SUB till förmån för Grekland. Nämnda erkännande innebär att när den övergångsperiod som föreskrivs i artikel 13.2 i förordning nr 2081/92 har löpt ut kommer fetaost inom gemenskapen endast att kunna framställas under benämningen feta i Grekland och i enlighet med grekiska bestämmelser. Denna övergångsperiod var fem år och den skulle löpa ut den 25 juli 1997, men den förlängdes genom förordning (EG) nr 535/97 [65], i vilken det fastställs att femårsperioden skall börja

62 — Kommissionens förordning (EG) nr 1107/96 av den 12 juli 1996 om registrering av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar enligt förfarandet i artikel 17 i rådets förordning (EEG) nr 2081/92 (EGT L 148, s. 1).

63 — Kommissionens förordning (EG) nr 1263/96 av den 1 juli 1996 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 1107/96 beträffande registrering av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar enligt förfarandet i artikel 17 i förordning (EEG) nr 2081/92 (EGT L 163, s. 19).

64 — Kommissionens förordning (EG) nr 123/97 av den 23 januari 1997 om komplettering av bilagan till förordning (EG) nr 1107/96 beträffande registrering av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar enligt förfarandet i artikel 17 i förordning (EEG) nr 2081/92 (EGT L 22, s. 19).

65 — Rådets förordning (EG) nr 535/97 av den 17 mars 1997 om ändring av förordning (EEG) nr 2081/92 om skydd för geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel (EGT L 83, s. 3).

löpa från och med dagen för registreringen av beteckningarna, för att underlätta anpassningen för de berörda producenterna.

## V. Bedömning av tolkningsfrågorna

Tre medlemsstater, i vilka det framställs fetaost, har väckt talan om ogiltigförklaring av förordning nr 1107/96. Det rör sig närmare bestämt om målen C-289/96, Danmark mot kommissionen, C-293/96, Tyskland mot kommissionen, och C-299/96, Frankrike mot kommissionen, vilka för närvarande är anhängiga vid domstolen. Företag som framställer feta i Frankrike, Tyskland och Danmark väckte talan med avseende på förordningen och ingav samtidigt tre liknande ansökningar till förstainstansrätten (målen T-139/96, T-140/96 och T-141/96) som, i tre beslut av den 20 februari 1997, förklarade att det var domstolen som var behörig att behandla dessa ansökningar.

Dessa ansökningar har inte samma syfte som de tolkningsfrågor som har hänskjutits till domstolen i förevarande mål, eftersom det skulle kunna tänkas att benämningen feta inte uppfyller kraven i förordning 2081/92 för att utgöra en SUB på gemenskapsnivå, medan den uppfyller de kriterier som har fastställts i gemenskapsdomstolarnas rättspraxis i fråga om geografiska benämningar och därför skulle vara berättigad enligt artikel 36 i fördraget.

45. Symvoulio tis Epikrateias har formulerat tre tolkningsfrågor i vilka det efterfrågas om de grekiska bestämmelserna om fetaost är förenliga med artiklarna 30 och 36 i fördraget. Den första frågan, som är abstrakt till sin karaktär, avser spörsmålet om nationella bestämmelser, som hindrar saluföring, under en viss benämning, av en produkt som skiljer sig från de produkter som inom gemenskapen i allmänhet säljs under denna benämning, är förenliga med dessa gemenskapsbestämmelser. Genom den andra frågan eftersträvas ett klargörande av huruvida det vid fastställelsen av de produkter som inom gemenskapen kan försäljas under en benämning skall tas hänsyn till konsumenterna i samtliga medlemsstater, i importstaten eller i ursprungsstaten. Med den tredje frågan åsyftas skillnaderna mellan den danska och den grekiska fetaosten samt möjligheten att fästa avgörande vikt vid de grekiska konsumenternas synpunkter för att bedöma dessa skillnader, med hänsyn till det som kännetecknar framställningen och konsumtionen av feta inom gemenskapen.

46. Nödvändigheten av att ge ett användbart svar för avgörandet av målet vid den nationella domstolen gör det önskvärt att omformulera frågorna. Enligt min mening önskar Symvoulio tis Epikrateias genom sina tolkningsfrågor att domstolen skall fastställa om nationella bestämmelser som hindrar saluföring i en medlemsstat under handelsbenämningen feta av ost som lagligen framställs och

saluförs under nämnda benämning i en annan medlemsstat utgör en åtgärd med motsvarande verkan, som strider mot artiklarna 30 och 36 i fördraget.

För att nämnda fråga skall kunna besvaras krävs för det första att det fastställs om nationella bestämmelser av detta slag utgör en åtgärd med motsvarande verkan, som strider mot artikel 30 i fördraget. Om detta är fallet måste det kontrolleras om nämnda åtgärd, som har stöd i, och således är förenlig med, gemenskapsrätten, grundas på hänsyn till ett allmänintresse även om den utgör hinder för handeln inom gemenskapen.

A. *Tillämpningen av artikel 30 i fördraget*

47. Vid tidpunkten för den förevarande tvistens uppkomst fanns det i gemenskapsrätten inga allmänna eller harmoniserade bestämmelser om framställning och saluföring av fetaost. Direktiv 79/112 avser endast märkning och presentation av livsmedel som är avsedda för den slutlige konsumenten, och i förordning nr 1898/87 förbehålls beteckningen ost mjölkprodukter, samtidigt som det i förordningen i huvudsak hänvisas till nationella bestämmelser. Det är därför som varje medlemsstat har behörighet att på sitt territorium reglera de rekvisit som avser framställning och saluföring av fetaost. [66]

Denna situation har efter tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen ändrats genom förordningarna nr 2081/92 och 1107/96, då fetaosten fick status av SUB till förmån för Grekland. Detta innebär att från och med ikraftträdandet av de båda förordningarna skall framställning av denna ostsort inom gemenskapens territorium vara begränsad till vissa områden i Republiken Grekland och ske i överensstämmelse med dess nationella bestämmelser.

48. Medlemsstaternas behörighet att reglera produktionen och saluföringen av fetaost skall emellertid utövas inom de gränser som i fördraget anges för den fria rörligheten för varor, särskilt artikel 30, i vilken det föreskrivs förbud för åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa importrestriktioner. Enligt den berömda formulering som domstolen uttalade i domen i målet Dassonville

66 — Domstolen förklarade i dom av den 7 oktober 1984 i mål 237/83, Jongeneel Kaas m. fl. (Rec. 1984, s. 483), punkt 13, att då det inte finns gemenskapsbestämmelser om kvaliteten hos ostar är medlemsstaterna alltjämt behöriga att gentemot ostproducenterna göra gällande bestämmelser som har till syfte att skydda konsumenterna och folkhälsan samt att förbättra kvaliteten inom den inhemska ostproduktionen, förutsatt att bestämmelserna inte är diskriminerande i förhållande till importerad ost och att de inte försvårar sådan import som kommer från andra medlemsstater.

skall handelsregler antagna av medlemsstater som kan utgöra ett hinder, direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt, för handeln inom gemenskapen anses som åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa restriktioner. [67]

Räckvidden av begreppet åtgärder med motsvarande verkan har, vad beträffar åtgärder som är tillämpliga utan åtskillnad på nationella och importerade produkter, avgränsats av domstolen i domen i de förenade målen Keck och Mithouard, [68] i vilken det görs en distinktion mellan bestämmelser om produkters kännetecken och bestämmelser som avser säljformer, för att fastställa vilka åtgärder som är tillämpliga utan åtskillnad och som ger upphov till en restriktiv verkan som kan utgöra åtgärder med motsvarande verkan. Vad beträffar bestämmelser som avser produkters kännetecken bekräftade domstolen den rättspraxis som först utvecklades i domen i målet Cassis de Dijon, [69] varvid den förklarade att såsom åtgärder med motsvarande verkan ansågs "hinder för den fria rörligheten för varor som, i avsaknad av harmoniserad lagstiftning, följer av att man på varor från andra medlemsstater, som där lagligen tillverkas och saluförs, tillämpar bestämmelser om vilka krav nämnda varor skall uppfylla (såsom bestämmelser om varornas benämning, form, dimensioner, vikt, sammansättning, presentation, märkning och förpackning), även om dessa bestämmelser utan åtskillnad är tillämpliga på alla produkter, förutsatt att denna tillämpning inte kan grundas på hänsyn till ett allmänintresse som kan gå före kraven på den fria rörligheten för varor". [70]

Domstolen har med andra ord angett att de bestämmelser som är tillämpliga utan åtskillnad och som avser produkters kännetecken utgör åtgärder med motsvarande verkan som strider mot artikel 30, förutsatt att de inte grundas på hänsyn till ett allmänintresse som avses i artikel 36 i fördraget eller anses som tvingande hänsyn enligt gemenskapsdomstolarnas rättspraxis. [71]

Domen i de förenade målen Keck och Mithouard har inte haft någon inverkan på domstolens rättspraxis angående de åtgärder som är diskriminerande eller tillämpas olika på inhemska och importerade varor och som alltid anses som åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa restriktioner. [72]

49. De i målet vid den nationella domstolen undersökta bestämmelserna rör fetaostens

67 — Dom av den 11 juli 1974 i mål 8/74, Dassonville (Rec. 1974, s. 837), punkt 5.

68 — Dom av den 24 november 1993 i de förenade målen C-267/91 och C-268/91, Keck och Mithouard (Rec. 1993, s. I-6097).

69 — Den ovan nämnda domen i målet Cassis de Dijon.

70 — Den ovan nämnda domen i de förenade målen Keck och Mithouard, punkt 15.

71 — Denna tolkning bekräftas i de domar som domstolen har avkunnat efter domen i de förenade målen Keck och Mithouard och som rör bestämmelser om produkters kännetecken. Se bland andra dom av den 2 februari 1994 i mål C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb (Rec. 1994, s. I-317), den 1 juni 1994 i mål C-317/92, kommissionen mot Tyskland (Rec. 1994, s. I-2039), den ovan nämnda domen i målet Van der Velt, och dom av den 6 juli 1995 i mål C-470/93, Mars (REG 1995, s. I-1923).

72 — Se bland andra dom av den 12 oktober 1978 i mål 13/78, Eggers (Rec. 1978, s. 1935), punkt 25, och den ovan nämnda domen i målet Pistre m. fl., punkt 49.

kännetecken, eftersom det i dem regleras fetaostens sammansättning, framställningsmetod och det område där den framställs. Bestämmelsernas tillämpning har en klart restriktiv verkan på handeln med denna produkt inom gemenskapen, eftersom de hindrar saluföring i Grekland under handelsbenämningen feta av ost som lagligen framställs och saluförs under nämnda benämning i andra medlemsstater.

Den restriktiva verkan som de grekiska bestämmelserna har på den fria rörligheten för varor består, trots att de medger saluföring i Grekland, under en annan benämning, av den fetaost som i andra medlemsstater, såsom i Danmarks fall, framställs av komjölk och med hjälp av filtrering med ultrafilter. Benämningen "Färskost i saltlake från Danmark som har framställts av pastöriserad komjölk", som de grekiska myndigheterna föreslog för att i det aktuella fallet tillåta saluföring av fetaost som har importerats från Danmark, är en för de grekiska konsumenterna okänd och illa omtyckt benämning, som nästan fullständigt skulle begränsa möjligheterna att sälja den danska osten på den grekiska marknaden. Domstolens rättspraxis visar med all klarhet att nationella bestämmelser, i vilka det påbjuds att handelsbenämningen för en importerad produkt skall ändras varvid en benämning åläggs som för konsumenterna är okänd eller mindre omtyckt, [73] försvårar saluföringen av produkten och följaktligen hindrar handeln mellan medlemsstaterna. [74] Jag anser därför att sådana bestämmelser som de omtvistade bestämmelserna i målet vid den nationella domstolen utgör åtgärder med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion i den mening som avses i artikel 30 i fördraget.

B. *Åtgärdernas berättigande*

50. Bestämmelser som utgör åtgärder med motsvarande verkan kan endast vara förenliga med fördraget om de, inom ramen för artikel 30, är ämnade att tillgodose tvingande hänsyn, som bland annat hänför sig till konsumentskyddet eller gott handelsskick, eller om de grundas på hänsyn till ett av de allmänintressen som räknas upp i artikel 36 i fördraget, såsom skyddet för industriell eller kommersiell äganderätt. [75] Det krävs dessutom att bestämmelserna står i proportion till det eftersträvade syftet, på så sätt att medlemsstaten är skyldig att, bland flera möjliga åtgärder, välja den åtgärd som är den minst restriktiva för handeln inom gemenskapen.

51. De hänsyn till allmänintressen som kan berättiga de omtvistade bestämmelserna är i

73 — Se den ovan nämnda domen i målet Smanor, punkt 12—14, där som åtgärd med motsvarande verkan ansågs bestämmelser enligt vilka de franska myndigheterna endast medgav att en importerad produkt saluförde under benämningen "fryst fermenterad mjölk" och inte "fryst yoghurt".

74 — Domen i det ovannämnda målet Sckt; dom av den 16 december 1980 i mål 27/80, Fietje (Rec. 1980, s. 3839); och domarna i de ovannämnda målen Miro och Exportur.

75 — Domen i det ovannämnda målet Nespoli och Crippa, punkt 14.

detta mål olika beroende på om beteckningen feta skall klassificeras som en generisk eller som en geografisk benämning. I det första fallet är det konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick som är av betydelse, medan det är skyddet för industriell och kommersiell äganderätt som skulle vara det allmänintresse som kan berättiga skyddet för den geografiska benämningen feta. Alla dessa intressen har åberopats och diskuterats i de yttranden som har ingetts av de bolag som är sökande i målet vid den nationella domstolen, kommissionen och de intervenerande medlemsstaterna (Grekland, Danmark, Tyskland, Finland och Österrike).

1. *Konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick*

a) Huvudsakliga överväganden

52. Konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick har vid upprepade tillfällen i domstolens rättspraxis ansetts som tvingande hänsyn som kan berättiga nationella bestämmelser vilka utgör en åtgärd med motsvarande verkan. Tvingande hänsyn kan endast åberopas för att berättiga åtgärder som är tillämpliga utan åtskillnad på inhemska varor och varor som importeras från andra medlemsstater. [76]

53. Enligt de i förevarande mål omtvistade grekiska bestämmelserna får fetaost uteslutande framställas av får- och/eller getmjölk som erhålls från bestämda grekiska regioner, nämligen Makedonien, Trakien, Epirus, Thessalien, centrala Grekland, Peloponnesos och förvaltningsområdet Lesbos. Bestämmelserna är således obestridligen diskriminerande, eftersom användningen av handelsbenämningen feta förbehålls ost som framställs inom en del av det nationella territoriet med inhemska råvaror från nämnda regioner.

Denna omständighet innebär att det enligt de omtvistade grekiska bestämmelserna också är förbjudet att i Grekland och under benämningen feta saluföra ost som framställs av samma råvara (får- och/eller getmjölk) och med samma metod (naturlig avrinning) i någon annan medlemsstat eller i någon annan region i Grekland som inte omfattas av de regioner som föreskrivs i lag. Fetaost som på Korsika och i franska Massif central

76 — Domstolen har i sin rättspraxis vid upprepade tillfällen funnit att nationella bestämmelser som är diskriminerande i förekommande fall endast kan vara berättigade med stöd av någon av de grunder som anges i artikel 36 i fördraget. Se bland andra dom av den 17 juni 1981 i mål 113/80, kommissionen mot Irland (Rec. 1981, s. 1625), punkterna 8 och 11, och domen i det ovannämnda målet Pistre m. fl., punkt 52.

framställs av fårmjölk, som är likartad traditionell grekisk fetaost, skulle följaktligen inte få saluföras under benämningen feta i Grekland.

54. Eftersom de omstridda grekiska bestämmelserna är diskriminerande, då användningen av benämningen feta uteslutande förbehålls ost som framställs i vissa grekiska regioner, kan de varken berättigas av konsumentskyddet eller av säkerställandet av ett gott handelsskick, vilka enligt domstolens rättspraxis utgör tvingande hänsyn som endast kan åberopas med avseende på åtgärder som är tillämpliga utan åtskillnad på inhemska och importerade varor.

b) Subsidiära överväganden

55. Av föregående överväganden följer att möjligheten att åberopa konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick för att berättiga sådana omstridda bestämmelser som bestämmelserna i detta mål helt bortfaller, och att någon ytterligare bedömning därför inte skulle behöva göras. Lydelsen av de tolkningsfrågor som har ställts och de skriftliga yttranden som har ingetts gör det emellertid lämpligt att undersöka följande antagande. Skulle de nationella bestämmelserna berättigas av konsumentskyddet och säkerställandet av ett gott handelsskick, om de inte inskränkte framställningen av fetaost till vissa grekiska regioner och endast föreskrev att krav med avseende på sammansättning och framställning skulle vara uppfyllda för att benämningen feta skulle få användas? I ett sådant fall skulle beteckningen feta uppenbarligen utgöra en generisk benämning.

56. Kommissionen, den österrikiska regeringen och, i viss utsträckning, den grekiska regeringen har utifrån detta antagande uppgett att det finns väsentliga skillnader mellan fetaost som framställs i Grekland och fetaost som framställs i andra medlemsstater, såsom i Danmark. Vad beträffar råvaran används komjölk för att framställa feta i Danmark och i de andra medlemsstaterna, medan fårmjölk eller en blandning av får- och getmjölk används i Grekland. Vad beträffar framställningssätt tillämpas den traditionella metoden med naturlig avrinning utan pressning i Grekland, medan den moderna metoden med filtrering med ultrafilter används i Danmark och i de övriga medlemsstaterna.

Med hänsyn till dessa skillnader mellan olika ostar kunde myndigheterna i importmedlemsstaten, i detta fall Grekland, förbjuda saluföring inom sitt territorium under benämningen feta av ost som lagligen framställs och saluförs under samma benämning i en annan medlemsstat (Danmark) för att

skydda konsumenterna mot risken att vilseledas och för att säkerställa ett gott handelsskick. Enligt deras mening har denna möjlighet stöd i domarna i målen Deserbais och Smanor.

57. Enligt min mening kan dessa argument inte godtas.

58. Domstolen har i en riklig rättspraxis vid upprepade tillfällen tillämpat kriteriet om ömsesidigt erkännande av varor som lagligen tillverkas och saluförs i de olika medlemsstaterna under samma generiska ursprungsbenämning, förutsatt att den nationella mångfaldens kännetecken på ett tillbörligt sätt närmare anges på varans märkning. En adekvat märkning gör det möjligt att skydda konsumenterna och att säkerställa ett gott handelsskick utan att använda medel som är mer restriktiva för handeln inom gemenskapen, såsom importförbud eller skyldighet att saluföra den importerade varan under en okänd benämning. [77]

59. Domstolen har emellertid, i rättsfallet Smanor och i ett *obiter dictum* i rättsfallet Deserbais, godtagit att det, om den importerade produkten väsentligt skiljer sig från de produkter som i bestämmelsemedlemsstaten saluförs under samma benämning, är möjligt att nämnda stat gör saluföringen beroende av att en särskild benämning används. [78] Det fastställs inte klart i någon av dessa båda domar vilka kriterier som gör det möjligt att avgöra om det finns en väsentlig skillnad mellan två produkter som saluförs under samma generiska benämning i olika medlemsstater. I domen i målet Smanor omnämns de förväntningar som konsumenten i bestämmelsestaten har, bestämmelserna i FAO/WHO:s *Codex Alimentarius* och bestämmelsestatens normer, medan rättsfallet Deserbais avser produkternas sammansättning och framställning.

Jag anser för min del att denna rättspraxis har en marginell betydelse och att den, om det anses att den bör upprätthållas, skall tillämpas restriktivt. Det måste därför anges vilka kriterier som gör det möjligt att avgöra om det finns en väsentlig skillnad mellan de produkter som i olika medlemsstater säljs under samma generiska benämning. Rättsfallen Smanor och Deserbais kan för detta ändamål kompletteras med beaktande av kommissionens tolkningsmeddelande och hänvisningarna i förordning nr 2081/92 till de benämningar som har blivit generiska.

77 — Se ovan punkt 29—34.

78 — Därefter finner man endast en hänvisning som berör denna fråga i punkt 3 i generaladvokaten Van Gervens förslag till avgörande i det ovannämnda målet Nespoli och Crippa. I fotnot fem skiljer Van Gerven mellan den i nämnda mål bedömda åtgärden, som avsåg användningen av den generiska benämningen ost, och de fall där den använda benämningen med nödvändighet förutsätter att det finns en ingrediens eller ett framställningssätt som är typiskt och att den erbjudna produkten inte uppfyller dessa krav. Han anger att användningen av benämningen feta hade behandlats vid sammanträdet.

60. Av föregående resonemang följer att, med tanke på rättsfallen Smanor och Deserbais, likheter eller väsentliga skillnader mellan grekisk och dansk fetaost bör fastställas med hänsyn till följande kriterier:

— Sammansättning och framställningsmetod

61. Grekisk fetaost framställs av fårmjölk eller av en blandning av får- och getmjölk, som är de övervägande mjölksorterna i Grekland. Även i Danmark utgörs den råvara som används för att framställa fetaost av mjölk, dock från ko, vilken är den mjölksort som huvudsakligen produceras i detta land.

Får- och getmjölk, som är mycket likartade, har vissa kemiska och organoleptiska kännetecken som skiljer sig från de motsvarande kännetecken som komjölk har, såsom den grekiska regeringen och företagen Canadane och Afoi Kouri har förklarat i sina respektive yttranden. Dessa skillnader framträder beträffande fetaost på följande sätt:

— Färgen som feta från får har är ren vit, medan färgen som feta från ko har är gulaktigt vit, som endast kan övergå till ren vit med hjälp av kemiska ämnen.

— Feta som framställs av fårmjölk har en smak som är fet, salt, lätt syrlig och mycket aromatisk, medan feta som framställs av komjölk är mindre aromatisk och har en mildare smak.

— Feta som framställs av komjölk har inte lika mycket hål som feta som framställs av fårmjölk, eftersom saltlaken har olika effekt på dem.

62. Vad beträffar framställningsmetoden frambringas dansk feta med hjälp av den industriella framställningsmetod som sker genom filtrering med ultrafilter, medan grekisk feta framställs enligt den klassiska metoden med naturlig avrinning utan pressning. Genom filtrering med ultrafilter mognar fetan fortare, eftersom vasslan tas bort innan ostmassan bildas. Bortsett från att proteinet i vasslan består, förefaller det emellertid inte som om filtrering med ultrafilter har en verkan på fetan som är mycket olik den verkan som följer av att metoden med naturlig avrinning används.

— Internationella bestämmelser

63. År 1988 begärde Grekland inom ramen för FAO/WHO:s *Codex Alimentarius* att en teknisk norm om framställning av fetaost skulle antas, enligt vilken fetaost endast skulle få framställas av får- och getmjölk. Av de undersökningar som gjordes framkom att feta i flertalet producentländer framställdes av komjölk och att sådan feta även fanns i de länder där får- och getmjölk till övervägande del ingick i fetans sammansättning. Detta heterogena perspektiv ledde till att Greklands begäran avslogs. [79]

— Importlandets bestämmelser och förväntningarna hos dess konsumenter

64. Från och med år 1987 har den grekiska regeringen antagit restriktiva bestämmelser om fetaost, enligt vilka fetaost endast får saluföras om den framställs av fårmjölk eller av en blandning av får- och getmjölk och om den framställs med hjälp av metoden med naturlig avrinning utan pressning. Dessa bestämmelser har till syfte att skydda det traditionella grekiska sättet att framställa fetaost, även om fetaost som framställs av komjölk också kunde saluföras i Grekland innan bestämmelserna antogs. Följaktligen identifierar den grekiske konsumenten normalt fetaost med den ost som traditionellt framställs av får- och/eller getmjölk genom naturlig avrinning utan pressning.

— De övriga medlemsstaternas bestämmelser och förväntningarna hos deras konsumenter

65. Förutom Grekland har ingen annan medlemsstat inom gemenskapen restriktiva nationella bestämmelser om framställning och saluföring av fetaost. Bestämmelser om denna ostsort finns i Danmark, Tyskland och Nederländerna. Enligt dessa bestämmelser är det tillåtet att framställa feta av komjölk, får- och/eller getmjölk, eller av en blandning av dessa mjölksorter, genom metoden med filtrering med ultrafilter eller genom avrinningsmetoden, och bestämmelserna har inte medfört restriktioner för saluföring av fetaost som framställs i andra medlemsstater. Frankrike påbjuder endast att den mjölksort anges som har använts vid fetaostens framställning. I de övriga medlemsstaterna finns ingen särskild lagstiftning, och fetaost som framställs av alla mjölksorter saluförs utan begränsningar. Det är därför som konsumen-

79 — Se den rapport som antogs under den XXII sessionen vid Joint FAO/WHO Committee of Government Experts on The Code of Principles concerning Milk and Milk Products, som ägde rum i Rom den 5 till den 9 november 1990.

terna i alla medlemsstater inom gemenskapen, utom Grekland, anser att fetaost är ost som framställs av komjölk eller av får- och/eller getmjölk.

— Hänvisningar i gemenskapens normativa rättsakter

66. Sedan år 1975 har gemenskapen börjat att bevilja bidrag för export av fetaost till tredje land, oberoende av vilken mjölksort som har använts vid ostens framställning. Efter Greklands anslutning görs i exportbidragsnomenklaturen för jordbruksprodukter åtskillnad mellan olika sorter beroende på vilken mjölk som har använts vid ostens framställning. [80] I Gemensamma tulltaxans nomenklatur görs åtskillnad mellan feta som framställs av får- eller buffelmjölk och annan fetaost, [81] även om de tullar som införs för de båda är identiska.

67. Tillämpningen av flertalet kriterier leder till slutsatsen att det inte finns någon väsentlig skillnad mellan feta som framställs av får- och/eller getmjölk och feta som framställs av komjölk. De internationella bestämmelserna, hänvisningarna i gemenskapens rättsakter, liksom alla medlemsstaters — utom Grekland — nationella bestämmelser och förväntningarna hos deras konsumenter, visar klart att fetaost kan framställas av får-, get- eller komjölk utan att det därigenom uppkommer olika fetasorter vars skillnader är så väsentliga att konsumenterna inte kan få kännedom om dem med hjälp av en adekvat märkning.

Kommissionen anser att det grekiska fetabegreppet är det mest kända begreppet inom gemenskapen och att de grekiska myndigheternas förbud, att på deras territorium under benämningen feta saluföra ost som saluförs med nämnda benämning i andra medlemsstater, men som väsentligt skiljer sig från grekisk feta, eftersom den framställs av komjölk och med hjälp av metoden med filtrering med ultrafilter, därför är förenligt med proportionalitetsprincipen. Denna ståndpunkt som kommissionen har motsäger domstolens rättspraxis, som har upprepats vid ett flertal tillfällen, enligt vilken konsumenternas idéer kan variera från en medlemsstat till en annan och under tidens lopp utvecklas inom en och samma stat, bland annat på grund av att det

80 — Se kommissionens förordning (EEG) nr 3846/87 av den 17 december 1987 om upprättandet av en exportbidragsnomenklatur för jordbruksprodukter (EGT L 366, s. 1).

81 — Kommissionens förordning (EG) nr 3009/95 av den 22 december 1995 om ändring av bilaga I till rådets förordning (EEG) nr 2658/87 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan (EGT L 319, s. 1). I nomenklaturen hänvisas till feta enligt följande:
"Feta:
0406 90 31 — Av fårmjölk eller buffelmjölk i behållare innehållande saltlake eller i behållare av får eller getskinn ...
0406 90 33 — Annan."

finns en gemensam marknad. Det är därför som domstolen har förklarat att "en medlemsstats lagstiftning varken bör ha till syfte att fastslå konsumtionsvanor eller befästa en fördel som har förvärvats av den inhemska industrin, som söker tillfredsställa dessa vanor". [82]

68. I de i målet vid den nationella domstolen omtvistade bestämmelserna förbehålls användningen av benämningen feta sådan ost som framställs enligt de bestämmelser som gäller i importmedlemsstaten. Enligt domstolens rättspraxis kan konsumentskyddet mot risken att vilseledas och säkerställandet av ett gott handelsskick inte berättiga denna restriktion, eftersom användningen av en adekvat märkning gör det möjligt att uppnå nämnda syften samtidigt som handeln inom gemenskapen påverkas mindre.

En märkning på vilken kännetecknen hos den i Danmark framställda fetaosten klart angavs skulle ha gjort det möjligt för de grekiska konsumenterna att få en riktig kännedom om den sorts fetaost som de köper och att med full kunskap avgöra om de föredrar att inrikta sin konsumtion på den inhemska fetasorten. I en nyligen avkunnad dom angående tyska bestämmelser, i vilka det föreskrevs att de ingredienser som skiljde sig från de i Tyskland använda ingredienserna skulle omnämnas i en handelsbenämning, även om de fanns upptagna i en innehållsdeklaration, fastställde domstolen följande: "Det finns anledning att ... medge att de konsumenter vars beslut att köpa avgörs av den ifrågavarande produktens sammansättning först läser den ingrediensförteckning ... Även om konsumenterna i vissa fall kan vilseledas förblir denna risk minimal och kan följaktligen inte utgöra försvar för det hinder för den fria rörligheten för varor som de tvistiga kraven medför." [83] De grekiska producenterna har dessutom möjlighet att på märkningen av den feta som framställs av får- och getmjölk göra de omnämnanden som är nödvändiga för att rikta konsumenternas uppmärksamhet på produktens kvalitet, i syfte att neutralisera den konkurrensförmån som importerad fetaost har till följd av att komjölken har ett lägre pris och att användningen av metoden med filtrering med ultrafilter är mindre kostsam. [84]

*2. Skyddet för industriell och kommersiell äganderätt*

69. Innan jag undersöker om benämningen feta är en geografisk benämning och om det skydd som den åtnjuter berättigas av skyddet för industriell och kommersiell äganderätt som avses i artikel 36, förefaller det vara

82 — Dom av den 27 februari 1980 i mål 170/78, kommissionen mot Förenade kungariket (Rec. 1980, s. 417) och domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Tyskland, domen avseende öl, punkt 32.

83 — Dom av den 26 oktober 1995 i mål C-51/94, kommissionen mot Tyskland (REG 1995, s. I-3599), punkt 34.

84 — Domen i det ovannämnda målet kommissionen mot Tyskland, punkt 36.

nödvändigt att göra två utomordentligt viktiga förtydliganden:

— I detta mål rör det sig endast om fastställelse av huruvida handelsbenämningen feta inom ramen för en medlemsstats, i detta fall Greklands, nationella rätt är generisk eller geografisk. Registreringen av handelsbenämningen feta som en SUB till förmån för Grekland, som fastställs i förordning nr 1107/96, och det följande monopolet på denna benämning som de grekiska producenterna har inom gemenskapens hela territorium, är omtvistad i flera mål som pågår vid domstolen. [85]

— Såsom domstolen har påpekat i domen i målet Exportur [86] styrs skyddet för geografiska benämningar av territorialitetsprincipen, enligt vilken rätten och de rådande faktiska förhållandena i importlandet är tillämpliga. Rätten i ursprungslandet är för detta ändamål irrelevant och en benämning kan därför vara generisk i ursprungslandet och utgöra en skyddad geografisk benämning i importlandet. Det är i detta fall nödvändigt att beakta de grekiska bestämmelserna samt de villkor för framställning och saluföring av fetaost som gäller i Grekland.

70. Jag konstaterar, sedan dessa förtydliganden har gjorts, att de medlemsstater, med undantag av Grekland, som har inkommit med yttranden samt företagen Canadane och Afoi Kouri anser att benämningen feta har blivit en generisk benämning som innefattar angivelsen färskost i saltlake som har framställts av får-, get- och/eller komjölk. De anser följaktligen att användningen av den generiska benämningen feta genom de i målet vid den nationella domstolen omtvistade bestämmelserna med orätt förbehålls inhemska produkter och att bestämmelserna följaktligen utgör en åtgärd som strider mot artikel 30, som inte berättigas av skyddet för industriell och kommersiell äganderätt.

Kommissionen anförde samma ståndpunkt i det motiverade yttrande som den tillställde den grekiska regeringen den 18 maj 1992. Enligt dess mening var feta en generisk benämning, och den i Grekland framställda osten kunde inte skyddas genom en ursprungsbeteckning eller härkomstbeteckning, eftersom den inte hade något särskilt kännetecken som kom från dess geografiska produktionsort. Kommissionen har inte väckt någon talan om fördragsbrott vid domstolen, eftersom denna fråga hängde samman

85 — Avgörandena behöver inte nödvändigtvis sammanfalla och det är möjligt att feta var en geografisk benämning i Grekland vid tidpunkten för omständigheterna i målet och att domstolen ogiltigförklarar förordning nr 1107/96 av det skälet att beteckningen feta inte uppfyller kraven i förordning nr 2081/92 för att utgöra en SUB på gemenskapsnivå.

86 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 12.

med de pågående förfarandena om gemenskapens erkännande av geografiska beteckningar och ursprungsbeteckningar för livsmedel, som föreskrivs i förordning nr 2081/92. Dessa förfaranden kulminerade med antagandet av förordning 1107/96, i vilken kommissionen ändrar åsikt och drar slutsatsen att feta är en skyddad ursprungsbeteckning till förmån för Grekland.

Den grekiska regeringen har för sin del, i sitt svar på en skriftlig fråga från domstolen, hävdat att produktionen av fetaost genom de omtvistade grekiska bestämmelserna begränsas till ett särskilt geografiskt område i Grekland, vars kännetecken är avgörande för de egenskaper som denna ostsort har, och den drar därför slutsatsen att det rör sig om en geografisk benämning.

71. Enligt domstolens rättspraxis, som har upprepats vid ett flertal tillfällen, kan det i artikel 36 i fördraget avsedda skyddet för industriell och kommersiell äganderätt berättiga restriktioner för den fria rörligheten för varor som uppkommer genom de nationella bestämmelser i vilka det ges skydd för geografiska benämningar, förutsatt att dessa bestämmelser är avsedda att skydda de rättigheter som utgör det särskilda föremålet för nämnda benämningar. [87]

Enligt min mening är de i det förevarande målet omtvistade nationella bestämmelserna berättigade enligt artikel 36, eftersom de har till syfte att skydda de rättigheter som utgör det särskilda föremålet för benämningen feta, som är en geografisk benämning som kan få ett rättsligt skydd.

72. Enligt min uppfattning uppfyller benämningen feta, såsom den regleras i de grekiska bestämmelserna, de förutsättningar som har fastställts i gemenskapens rättspraxis för att ett livsmedels handelsbenämning skall kunna anses utgöra en geografisk benämning. [88] Med hänsyn till domen i målet Exportur anser jag att en benämning är geografisk om den direkt eller indirekt anger det ursprung som produkten har, om nämnda produkt har särskilda kännetecken eller en kvalitet eller ett anseende som skiljer den från andra produkter, om användningen av benämningen är rättsligt skyddad och om benämningen inte har undergått en slutgiltig generaliseringsprocess. I förevarande mål uppfyller användningen av beteckningen feta i Grekland dessa förutsättningar.

73. För det första anges genom beteckningen feta på ett indirekt sätt det geografiska ursprunget för den ost som saluförs i Grekland under nämnda benämning. I likhet med beteckningarna Grappa, Ouzo eller Cava, som indirekt erinrar om det italienska, grekiska eller spanska ursprung som nämnda produkter har som framställs inom vissa

87 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 23— 25.

88 — Se ovan, punkt 35— 37.

områden, utan att någon av dessa beteckningar utgör ett ortnamn, förknippas benämningen feta med ost som framställs i Grekland, trots att ordet feta är av italienskt ursprung. Det rör sig följaktligen om en indirekt geografisk benämning. [89]

De geografiska områden där fetaost framställs utgörs av Makedonien, Trakien, Epirus, Thessalien, centrala Grekland, Peloponnesos och förvaltningsområdet Lesbos. Det rör sig om den största delen av Grekland, eftersom de områden som inte omfattas endast utgörs av Kreta, Kykladerna, Tolvöarna, Norra Sporaderna och de östliga öarna i Egeiska havet, där får- och/eller getmjölk används för att framställa andra traditionella ostar än feta.

Omfattningen av det område där feta framställs hindrar inte att feta klassificeras som en geografisk benämning, eftersom den restriktiva uppfattning som domstolen först intog i domen i målet Sekt [90] har ändrats genom domen i målet Exportur, i vilken domstolen fastslog att räckvidden för en geografisk benämning kunde utsträckas till att omfatta ett helt land. [91]

74. För det andra har den fetaost som framställs i dessa områden i Grekland vissa särskilda kännetecken och en kvalitet som ger den ett gott anseende hos de grekiska konsumenterna. Den grekiska regeringen har i sitt svar på en skriftlig fråga från domstolen förklarat att traditionell grekisk fetaost får sin specifika karaktär (lukt, smak, arom, struktur) av följande faktorer:

— gemensamma klimatiska kännetecken på framställningsorten, liksom riklig och omväxlande vegetation,

89 — Enligt artikel 3.2 i förordning nr 2081/92 får skydd ges åt indirekta geografiska benämningar, eftersom det föreskrivs att som ursprungsbeteckningar också skall betraktas "[v]issa traditionella geografiska eller icke-geografiska namn på en jordbruksprodukt eller ett livsmedel som härstammar från en viss region eller viss ort och som uppfyller de villkor som avses i andra strecksatsen i punkt 2 a".

90 — I punkt 8 i ovannämnda domen Sekt fann domstolen att det område som en produkt, med en geografisk benämning, kommer från måste uppvisa naturliga, homogena faktorer som skiljer det i förhållande till de angränsande om-rådena, och att ett geografiskt område som definieras på grundval av antingen en nations territoriella utsträckning eller ett språkligt kriterium inte kan utgöra ett geografiskt område enligt ovan som kan motivera en geografisk benämning. Detta var fallet för benämningarna Sekt och Wein-brand som enligt den tyska vinlagstiftningen betraktades som indirekta geografiska beteckningar som avsåg produkter med ursprung i hela Förbunds-republiken Tyskland eller i andra länder med tyska som officiellt språk.

91 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 11. I artikel 2.2 i förordning nr 2081/92 medges i undantagsfall även att en ursprungsbeteckning eller en geografisk beteckning kan omfatta ett helt land. Vad beträffar betydelsen av denna ändrade rättspraxis se O. W. Brouwer: "Annotation of case C-3/91, Exportur S. A. v. LOR SA and Confiserie de Tech", *Common Market Law Review*, 1993, sidan 1209 och följande sidor.

— mjölk som används för att framställa feta, som kommer från får och get på framställningsorten, vilka föds upp och utfodras med traditionell teknik,

— fetaostens framställningsmetod, som alltjämt utgörs av det traditionella systemet med naturlig avrinning utan pressning och som används av erfarna producenter.

75. Företagen Canadane och Afoi Kouri samt den tyska, den österrikiska och den danska regeringen anser att de grekiska bestämmelserna om fetaost strider mot den rättspraxis som domstolen fastslog i domen i målet Sekt, eftersom grekisk fetaost inte har några kännetecken eller kvaliteter som kommer från dess geografiska framställningsort. [92] Ostens geografiska ursprung medför inte att den får några särskilda kännetecken som kan ge den en särprägel som en typisk produkt från de grekiska regioner som anges i de omtvistade bestämmelserna.

Detta argument kan inte godtas, eftersom domstolen i domen i målet Exportur klargjorde räckvidden av rättsfallet Sekt och medgav att härkomstbeteckningar kan användas för att beteckna produkter vars smak, kvalitet och kännetecken inte har visats bero på produkternas geografiska framställningsort, men där produkterna kan ha ett mycket gott anseende hos konsumenterna, och för de producenter som är etablerade på de orter som omnämns i dessa beteckningar kan utgöra ett viktigt verktyg för att locka till sig kunder. [93] Detta klargörande av gemenskapens rättspraxis förefaller vara helt relevant, eftersom ett krav på ett absolut samband mellan produkten och marken skulle hindra att skydd gavs åt många geografiska benämningar, eftersom modern produktionsteknik gör det möjligt att nästan obegränsat framställa en produkt på varje ort. Turrón de Jijona skulle mycket väl kunna framställas i Perpignan eller i Stockholm, men enligt rättsfallet Exportur rör det sig om en traditionell benämning som framgångsrikt används av producenterna i en viss region och som därför utgör en geografisk benämning som är rättsligt skyddad. För benämningen feta sker något liknande. Även om det kan diskuteras om grekisk feta uppvisar särskilda kännetecken som beror på dess framställningsort och om denna ostsort endast kan framställas i vissa regioner i Grekland, är det enligt min uppfattning otvivelaktigt så att benämningen feta i Grekland har ett gott anseende hos konsumenterna och gör det möjligt för ostproducenterna, som sedan länge använder den, att behålla en mycket stor kundkrets.

76. För det tredje ges användningen av benämningen feta ett skydd i grekisk natio-

92 — Domen i det ovannämnda målet Sekt, punkt 7.

93 — Domen i det ovannämnda målet Exportur, punkterna 27 och 28.

nell rätt. I de bestämmelser som har antagits från och med år 1987 uppställdes nämligen tekniska villkor för framställningen och saluföringen av fetaost i Grekland, vars efterlevnad var föremål för administrativ kontroll. Genom dessa bestämmelser säkerställdes producenternas intressen mot illojal konkurrens och skyddades konsumenterna mot användning av beteckningar som skulle kunna vilseleda dem.

Vid tidpunkten för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen ansågs beteckningen feta, i de grekiska bestämmelser genom vilka den skyddades, utgöra en traditionell benämning, som senare, genom presidentdekret nr 81/1993, uttryckligen fick skydd som ursprungsbeteckning. Jag anser, med hänsyn till de stora terminologiska skillnader som förekommer beträffande de olika typerna av geografiska benämningar, att de grekiska bestämmelser som gällde vid tidpunkten för omständigheterna i målet gav skydd åt beteckningen feta såsom en indirekt härkomstbeteckning, enligt den terminologi som används i domstolens rättspraxis. [94]

77. För det fjärde har beteckningen feta i Grekland inte genomgått någon oåterkallelig urholkningsprocess som skulle ha omvandlat den till en generisk benämning.

Canadane och Afoi Kouri samt den tyska, den danska och den österrikiska regeringen har i sina yttranden framhållit att feta är en beteckning som har blivit generisk, även i Grekland. De anser att de omstridda bestämmelserna, som har till syfte att gynna inhemska producenter, på ett konstlat sätt har omvandlat beteckningen feta till en geografisk benämning, som dittills i Grekland hade använts i en generisk form för att avse alla sorters färskost i saltlake som i hela Grekland framställdes av får-, get- eller komjölk. Beteckningen feta användes även för att saluföra de olika sorters fetaost som importerades från andra medlemsstater. De sökande företagen i målet vid den nationella domstolen menar att eftersom den grekiska staten hade tillåtit att användningen av beteckningen feta generaliserades och att det då redan var för sent att anta bestämmelser som innebär skydd för denna betecknings geografiska karaktär, hade beteckningen blivit generisk.

Dessa argument övertygar mig inte. Jag anser inte att beteckningen feta har "urholkats" på det sätt som har skett med handelsbenämningarna för andra ostar, som i stor skala framställs och konsumeras i nästan alla medlemsstater inom gemenskapen. Således har beteckningarna parmesan, edamer, gouda eller mozzarella blivit generiska benämningar för olika ostsorter, och det är endast några regionala sorter, såsom Mozzarella di Bufala Campana, Parmigiano Reggiano eller Noord-Hollandse, som kan få ett rättsligt skydd som geografiska benämningar. De skäl

94 — Se klassificeringen av härkomstbeteckningar, till följd av domen i det ovannämnda målet Exportur, punkterna 11 och 28.

på grundval av vilka jag vill stödja denna ståndpunkt är följande:

— Från och med år 1987 började Grekland anta bestämmelser som hade till syfte att säkerställa skyddet för beteckningen feta som en geografisk benämning. Samma kriterium uppställdes dessutom i förordning nr 1107/96, och benämningen feta blev en SUB på gemenskapsnivå till förmån för Grekland, även om det vid domstolen finns flera pågående mål, i vilka det yrkas att nämnda förordning skall ogiltigförklaras på denna grund. Bland de uppgifter som kommissionen tog hänsyn till när den utarbetade förordning nr 1107/96 framträder en undersökning som gjordes år 1994 bland konsumenterna inom gemenskapen. Nämnda undersökning [95] visar klart att majoriteten av de grekiska konsumenterna betraktar beteckningen feta som en geografisk benämning, som anger att en ost har sitt ursprung i Grekland. Flertalet av de i undersökningen tillfrågade personer i alla medlemsstater utom Danmark som kände till fetaostens existens uppgav dessutom att det rörde sig om en ost av grekiskt ursprung.

— Konsumtionen av fetaost inom gemenskapen är till övervägande del koncentrerad till Grekland, där den under perioden 1988—1992 uppgick till mellan 70 och 80 procent av totalkonsumtionen. De grekiska konsumenterna köper dessutom till största delen feta som framställs i Grekland av får- och/eller getmjölk. I övriga medlemsstater är fetaost mindre känd och konsumtionen av den är där ganska liten.

— Grekland står för den största produktionen av fetaost inom gemenskapen (nästan 50 procent), även om produktionen till största delen är ämnad för inhemsk konsumtion. De tre senaste årtiondena har en betydande andel feta som framställs av komjölk producerats i andra medlemsstater, särskilt i Danmark (nära 40 procent av produktionen inom gemenskapen). Denna produktion är huvudsakligen avsedd för export till tredje land och har inte medfört någon betydande inhemsk konsumtion i dessa medlemsstater. Producenterna i Danmark och i de andra medlemsstaterna kan inte göra gällande att deras produktion av feta utgör ett tidigare, gammalt och traditionellt bruk där ett gott handelsskick iakttas i den mening som avses i domen i målet Prantl, [96] som borde vara uppfyllt beträffande Grekland, eftersom beteckningen feta inte utgjorde en indirekt geografisk benämning i dessa länder. [97]

95 — I domen i det ovannämnda målet Sekt, punkt 12, underströk domstolen de svårigheter som är knutna till denna typ av undersökningar och förringade deras betydelse för att fastställa om det är fråga om en geografisk benämning.

96 — Domen i det ovannämnda målet Prantl, punkt 30.

97 — I domen i det ovannämnda målet Exportur, punkt 34, klargjorde domstolen att rättsfallet Prantl avsåg fall där det förekom såväl en indirekt beteckning av inhemskt ursprung som en indirekt beteckning av utländskt ursprung.

Dessa skäl gör mig benägen att anse att beteckningen feta inte har genomgått en urholkningsprocess, liknande den process som andra ostsorters benämningar har genomgått. För det fall att en ostsort som framställs i andra medlemsstater inom gemenskapen skiljer sig från den i Grekland övervägande ostsorten har benämningen feta kunnat bli generisk i nämnda stater, men det kan inte sägas att detta har återverkat på den inhemska grekiska marknaden, där den traditionella fetaost som framställs i olika regioner i Grekland är den ost som företrädesvis har konsumerats.

78. Med beaktande av de ovan anförda argumenten anser jag att en medlemsstats bestämmelser, som har till syfte att skydda de rättigheter som utgör det särskilda föremålet för en sådan geografisk benämning som beteckningen feta, berättigas av skyddet för industriell och kommersiell äganderätt, vilket stadgas i artikel 36 i fördraget.

## VI. Förslag till avgörande

79. Mot bakgrund av de överväganden som har gjorts ovan föreslår jag att domstolen skall besvara de tolkningsfrågor som Symvoulio tis Epikrateias har ställt till den på följande sätt:

1) En medlemsstats bestämmelser som innebär förbud mot att under handelsbenämningen feta saluföra ost som lagligen framställs och saluförs under nämnda benämning i en annan medlemsstat utgör en åtgärd med motsvarande verkan som en kvantitativ restriktion, som strider mot artikel 30 i fördraget.

2) En medlemsstats bestämmelser som innebär att användningen av beteckningen feta förbehålls inhemska produkter kan varken berättigas av konsumentskyddet eller säkerställandet av ett gott handelsskick.

3) En medlemsstats bestämmelser, som har till syfte att skydda de rättigheter som utgör det särskilda föremålet för en sådan geografisk benämning som beteckningen feta, berättigas av skyddet för industriell och kommersiell äganderätt, vilket stadgas i artikel 36 i fördraget.